

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE „VASILE PÂRVAN”

MATERIALE
ȘI
CERCETĂRI
ARHEOLOGICE

SERIE NOUĂ
VIII

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
BUCUREȘTI, 2012

Colegiul de redacție

PROF. DR. ALEXANDRU BARNEA (Universitatea București), **DR. SANDA BĂLESCU** (Université des Sciences et Technologies de Lille, Laboratoire de Préhistoire et Quaternaire, CNRS), **PROF. DR. CLIVE BONSALE** (University of Edinburgh), **DR. GH. I. CANTACUZINO** (Institutul de „Arheologie Vasile Pârvan” București), **DR. UWE FIEDLER** (Berlin), **DR. RADU HARHOIU** (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” București), **DR. ANNIE RENOUX** (Université du Maine, Le Mans), **PROF. DR. ERIK TRINKAUS** (Department of Anthropology, Washington University), **PROF. DR. ALAIN TUFFREAU** (Université des Sciences et Technologies de Lille, Laboratoire de Préhistoire et Quaternaire).

Comitetul de redacție

ROXANA DOBRESCU – redactor-șef

ADRIAN IONIȚĂ – redactor-șef adjunct

IRINA ACHIM, ADINA BORONEANȚ, LIANA OȚA, ADRIANA PANAITE, DANIEL SPÂNU, VLAD VINTILĂ ZIRRA – membri

LILIANA ZAHARIA – secretar de redacție

Redactor Editura Academiei Române: **ADRIAN MIRCEA DOBRE**

Tehnoredactor Editura Academiei Române: **DOINA STOIA**

Revista se poate procura contracost la sediul EDITURII ACADEMIEI ROMÂNE, Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5, 050711, București, România; tel. 4021-318 8146, 4021-318 8106, Fax 4021-318 2444, e-mail: edacad@ear.ro.

ORION PRESS IMPEX 2000 S.R.L., P.O. Box 77-19, sector 3, București, România, Tel./Fax: 4021-610 6765, 4021-210 6787, Tel.: 0311 044 668, e-mail: office@orionpress.ro.

Orice corespondență se va trimite Colegiului de redacție pe adresa: str. Henri Coandă 11, 010667 București, tel./fax 4021 212 88 62. și redactie_iab@yahoo.com

Normele de redactare a manuscriselor și lista abrevierilor folosite în revistă sunt în general aceleași ca în celelalte publicații ale Institutului de Arheologie. În măsura în care vom elabora alte norme, ne obligăm să le publicăm în numărul următor.

© 2012, EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

SUMAR

ADRIAN DOBOȘ, ERIK TRINKAUS, A new AMS radiocarbon date for Middle Paleolithic Layer 4 of Ripiceni-Izvor, Romania	7
ALIN FRÎNCULEASA, RADIAN ANDREESCU, OCTAV NEGREA, LOREDANA NIȚĂ, MĂDĂLINA FRÎNCULEASA, ELEK POPA, BIANCA PREDA, Cercetări arheologice în așezarea eneolitică de la Mălăieștii de Jos (jud. Prahova), campaniile 2002–2010	11
CARMEN OLENIUC, Studiul comparativ privind prelucrarea materiei dure de origine animală în situl arheologic Fetești, punctul La Schit, jud. Suceava.....	59
DANIEL SPÂNU, Probleme ale genezei și restaurării cupelor de tip <i>kantharos</i> de la Sâncrăieni.....	69
GABRIEL IZDRĂILĂ, CRISTIAN FLORESCU, Pietre romane refolosite în construcții medievale din situl de la Alba Iulia	87
LIANA OȚA, ALEXANDRA COMȘA, Un mormânt sarmatic descoperit la Călărași	97
UWE FIEDLER, Der archäologische Niederschlag der Christianisierung des donau-bulgarischen Reiches (864/5).....	107
ALIN FRÎNCULEASA, BIANCA PREDA, OCTAV NEGREA, ANDREI SOFICARU, VALENTIN DUMITRAȘCU, MĂDĂLINA FRÎNCULEASA, Complexe funerare de la începutul mileniului al II-lea, descoperite recent în județul Prahova	139
ADRIANA ISAC, ERWIN GÁLL, SZILÁRD GÁL, Un cimitir din secolul XII la Gilău (jud. Cluj) (germ. Julmarkt; mgh. Gyalu)	165
OANA DAMIAN, MIHAI VASILE, ANDRA SAMSON, DANIEL ENE, AUREL STĂNICĂ, Cercetări arheologice preventive la Nufăru, jud. Tulcea (II).....	177

NOTE, RECENZII, DISCUȚII

A. Doboș, A. Soficaru et E. Trinkaus, <i>The Prehistory and Paleontology of the Peștera Muierii (Romania)</i> , Liège, ERAUL 124, 2010, 122 p. (<i>Alain Tuffreau</i>)	209
Mihai Gligor, <i>Așezarea neolitică și eneolitică de la Alba Iulia – Lumea Nouă în lumina noilor cercetări</i> , Editura Mega, Cluj-Napoca, 2009, 264 p., 217 pl., (<i>Adina Boroneanț</i>)	210
Ion Motzoi-Chicideanu, <i>Obiceiuri funerare în epoca bronzului la Dunărea Mijlocie și Inferioară</i> , Editura Academiei Române, București, 2011, vol. I – 900 p. (text), vol. II – 479 pl. (<i>Nikolaus Boroffka</i>).....	210
Svend Hansen, Andreas Hauptmann, Ingo Motzenbäcker, Ernst Pernicka (Hrsg.), <i>Von Majkop bis Trialeti Gewinnung und Verbreitung von Metallen und Obsidian in Kaukasien im 4.-2.Jt. v. Chr.</i> , Kolloquium zur Vor- und Frühgeschichte Bd. 13, Bonn, 2010, 323 p. cu ilustrații în text (<i>Ion Motzoi-Chicideanu</i>)	214

Cristian Schuster, Alexandru Morintz, Raluca Kogălniceanu, Cristian Ștefan, Alexandra Comșa, Georgeta El-Susi, Monica Constantin, Cătălin Constantin, Georgiana Mureșan, <i>Cercetările arheologice de pe tronsonul Cernavodă-Medgidia al Autostrăzii A2. Tumulul nr. 3</i> , Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2011, 109 p., 65 fig. (<i>Ion Motzoi-Chicideanu</i>).....	216
Zdravko Dimitrov, <i>Архитектурна декорация в провинция Долна Мизия (I–III в сл. Хр.)</i> (Decorația arhitecturală în Moesia Inferior), Sofia, 2007, 706 p., 684 fig. (<i>Adriana Panaite</i>).....	220
Radu Harhoiu, Daniel Spânu, Erwin Gáll, <i>Barbari la Dunăre</i> , seria „Istorie Documente Mărturii”, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2011, 162 p., 73 fig. (<i>Andrei Măgureanu</i>).....	223
Csanád Bálint, <i>Der Schatz von Nagyszentmiklós. Archäologische Studien zur frühmittelalterlichen Metallgefäßkunst des Orients, Byzanz’ und der Steppe</i> . Anhang: Pál Sümegi, <i>Geologische und C14-Untersuchungen am Fundort</i> . Varia Archaeologica Hungarica XVIIb (editor Csanád Bálint), Budapesta, 2010, 667 p., 300 fig. în text (<i>Radu Harhoiu</i>)	225
Gheorghe I. Cantacuzino, <i>Începuturile orașului Câmpulung și Curtea Domnească. Aspecte ale civilizației urbane la Câmpulung</i> , Editura Academiei Române, București, 2011, 237 p. (146 p. text și 89 planșe) (<i>Adrian Ioniță</i>)	227
Norme de redactare	229
Abrevieri	231

SOMMAIRE

ADRIAN DOBOȘ, ERIK TRINKAUS, A new AMS radiocarbon date for Middle Paleolithic Layer 4 of Ripiceni-Izvor, Romania	7
ALIN FRÎNCULEASA, RADIAN ANDREESCU, OCTAV NEGREA, LOREDANA NIȚĂ, MĂDĂLINA FRÎNCULEASA, ELEK POPA, BIANCA PREDA, Archaeological excavations in the Eneolithic site of Mălăieștii de Jos (jud. Prahova).....	11
CARMEN OLENIUC, A comparative study for the manufacturing of bone and antler tools from the archaeological site of Fetești - "La schit", Suceava county.....	59
DANIEL SPÂNU, Research issues regarding the genesis and restoration of the Sâncrăieni <i>kantharos</i> -cups	69
GABRIEL IZDRĂILĂ, CRISTIAN FLORESCU, Roman stones used in Medieval constructions in the site from Alba Iulia.....	87
LIANA OȚA, ALEXANDRA COMȘA, A Sarmatian grave found in Călărași	97
UWE FIEDLER, Der archäologische Niederschlag der Christianisierung des donau-bulgarischen Reiches (864/5).....	107
ALIN FRÎNCULEASA, BIANCA PREDA, OCTAV NEGREA, ANDREI SOFICARU, VALENTIN DUMITRAȘCU, MĂDĂLINA FRÎNCULEASA, Funerary complexes from the beginning of the II nd millennium recently uncovered in Prahova County	139
ADRIANA ISAC, ERWIN GÁLL, SZILÁRD GÁL, A XII century cemetery from Gilău (German: Julmarkt; Hungarian: Gyalu, Cluj County).....	165
OANA DAMIAN, MIHAI VASILE, ANDRA SAMSON, DANIEL ENE, AUREL STĂNICĂ, Recherches archéologiques préventives à Nufăru, dép. de Tulcea (II)....	177

NOTES, COMPTES-RENDUS, DISCUSSIONS

A. Doboș, A. Soficaru et E. Trinkaus, <i>The Prehistory and Paleontology of the Peștera Muierii (Romania)</i> , Liège, ERAUL 124, 2010, 122 p. (<i>Alain Tuffreau</i>)	209
Mihai Gligor, <i>Așezarea neolitică și eneolitică de la Alba Iulia-Lumea Nouă în lumina noilor cercetări</i> , Editura Mega, Cluj Napoca, 2009, 264 pp., 217 plates, (<i>Adina Boroneanț</i>)	210
Ion Motzoi-Chicideanu, <i>Obiceiuri funerare în epoca bronzului la Dunărea Mijlocie și Inferioară</i> , Editura Academiei Române, București, 2011, vol. I – 900 p. (text), vol. II – 479 pl. (<i>Nikolaus Boroffka</i>).....	210
Svend Hansen, Andreas Hauptmann, Ingo Motzenbäcker, Ernst Pernicka (Hrsg.), <i>Von Majkop bis Trialeti Gewinnung und Verbreitung von Metallen und Obsidian in Kaukasien im 4.-2.Jt. v. Chr.</i> , Kolloquium zur Vor- und Frühgeschichte Bd. 13, Bonn, 2010, 323 p. cu ilustrații în text (<i>Ion Motzoi-Chicideanu</i>)	214

Cristian Schuster, Alexandru Morintz, Raluca Kogălniceanu, Cristian Ștefan, Alexandra Comșa, Georgeta El-Susi, Monica Constantin, Cătălin Constantin, Georgiana Mureșan, <i>Cercetările arheologice de pe tronsonul Cernavodă-Medgidia al Autostrăzii A2. Tumulul nr. 3</i> , Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2011, 109 p., 65 fig. (<i>Ion Motzoi-Chicideanu</i>).....	216
Zdravko Dimitrov, <i>Архитектурна декорация в провинция Долна Мизия (I–III в сл. Хр.)</i> (Decorația arhitecturală în Moesia Inferior), Sofia, 2007, 706 p., 684 fig. (<i>Adriana Panaite</i>).....	220
Radu Harhoiu, Daniel Spânu, Erwin Gáll, <i>Barbari la Dunăre</i> , seria „Istorie Documente Mărturii”, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2011, 162 p., 73 fig. (<i>Andrei Măgureanu</i>)...	223
Csanád Bálint, <i>Der Schatz von Nagyszentmiklós. Archäologische Studien zur frühmittelalterlichen Metallgefäßkunst des Orients, Byzanz' und der Steppe</i> . Anhang: Pál Sümegi, <i>Geologische und C14-Untersuchungen am Fundort</i> . <i>Varia Archaeologica Hungarica</i> XVIb (editor Csanád Bálint), Budapesta, 2010, 667 p., 300 fig. în text (<i>Radu Harhoiu</i>).....	225
Gheorghe I. Cantacuzino, <i>Începuturile orașului Câmpulung și Curtea Domnească. Aspecte ale civilizației urbane la Câmpulung</i> , Editura Academiei Române, București, 2011, 237 p. (146 p. text și 89 planșe) (<i>Adrian Ioniță</i>).....	227
Normes de redaction	229
Abbreviations	231

Cercetări arheologice în așezarea eneolitică de la Mălăieștii de Jos (jud. Prahova), campaniile 2002–2010

ALIN FRÎNCULEASA, RADIAN ANDREESCU, OCTAV NEGREA, LOREDANA NIȚĂ,
MĂDĂLINA FRÎNCULEASA, ELEK POPA, BIANCA PREDĂ

Keywords: Eneolithic, Vărbilău river, settlement, dwellings, pottery, the Stoicani-Aldeni aspect.

Abstract: North of the Mălăieștii de Jos village (Prahova county), on the edge of a high terrace (295 m altitude), an Eneolithic settlement was noted. To the north and south the site is naturally bordered by deep gullies and ravines, and to the east by the river valley. A rather easy way of access, probably man-made, exists on its west side. The settlement is located in the hilly area at the northern limit of a microzone characterized by relatively high and extensive terraces, at 3.3 km north from the confluence of the Vărbilău and Teleajen rivers. Despite the fact that the southern part of the Mornel terrace covers a large area where the settlement could have been conveniently located, the Eneolithic community preferred this remote edge of the terrace because of its natural protection from three sides, and probably cut an access path to ensure its isolation. 2002 saw the beginning of the systematic archaeological research, within a project focusing on the dynamics and evolution of the Neo-Eneolithic communities in the northern Wallachia. The excavation system employed aimed to completely expose the habitation features, not only for the observing the internal organization of the settlement, but also for obtaining detailed information on the house building techniques and strategies, distribution of household items, etc. An important part of the research focused on the areas outside the living quarters, in an attempt to improve our understanding of the vertical internal development of the settlement, as well as the horizontal stratigraphic relationships between the various features uncovered. In this respect, among other things, it was sought not to isolate the houses from the rest of the archaeological context. In order to obtain such information, the excavation was carried out by simultaneous opening and excavation of large areas. The settlement had one archaeological layer, with several habitation phases. These do not necessarily signify a discontinuity in the evolution of the site, but it rather mirrors the internal evolution of the settlement. These phases could be observed both in the superposition of the archaeological features, various building facilities and levelings, and the variable thickness of the archaeological layer in different areas of the site. There are places where the cultural layer thickness does not exceed 0.20 m, while in others it reached lower than 0.60–0.80 m. Several superpositions and intersections of the archaeological features are the markers of the important internal dynamics of this settlement. We were able to identify and observe not only a cumulative stratigraphic evolution, but also the disturbances of the natural and anthropic deposits, as the land was reshuffled in various stages. While excavating we noticed an increased

activity in the modeling of the living space. The occupied perimeter was, naturally restricted and rugged at the same time, and thus various changes were required in order to create additional space, but also to „isolate” the community. This community reached creative solutions in modelling a restricted space, building homes tailored to the topography. The archaeological research revealed traces of artificial terraces. The settlement covered approx. 4000 sqm, and counted no more than 6 to 8 houses, most likely not all contemporaneous. The dwellings were relatively small, with one or two rooms. It is worth noting the richness of the archaeological finds, especially refitting pottery fragments. Flint and stone tools occurred mainly outside the living areas and in waste dumps. Mammal bones were both very rare and poorly preserved. The archaeological materials discovered indicate the presence of an Eneolithic community with cultural affinities in the Stoicani-Aldeni cultural aspect.

Cuvinte-cheie: eneolitic, râul Vărbilău, așezare, locuințe, ceramică, aspectul cultural Stoicani-Aldeni

Rezumat: La nord de satul Mălăieștii de Jos (jud. Prahova), pe marginea unei terase, a fost identificată o așezare eneolitică. Aceasta era delimitată natural la nord și sud de viroage și râpe adânci, iar la est de albia râului. Așezarea este situată în zona colinară, la limita de nord a unei microzone caracterizată de terase întinse, relativ înalte, la 3,3 km nord de vărsarea râului Vărbilău în Teleajen. Deși în zona de sud a terasei Mornelului exista un spațiu larg unde putea să-și ducă așezarea, comunitatea umană eneolitică a preferat această margine de terasă izolată și apărută natural din trei părți, probabil amenajând calea de acces pentru izolare.

În anul 2002 au fost inițiate în acest sit cercetări arheologice sistematice, în cadrul unui proiect ce a vizat dinamica și evoluția comunităților umane neo-eneolitice din nordul Munteniei¹. Prin sistemul de săpătură adoptat s-a urmărit dezvelirea integrală a complexelor de locuire, atât pentru observații ce privesc organizarea internă a așezării, cât și pentru obținerea unor informații detaliate asupra modului de construcție a locuințelor, distribuția inventarului acestora etc. Importantă a fost și cercetarea zonelor aflate în exteriorul locuințelor în încercarea de a înțelege cât mai bine evoluția internă a așezării

¹ Proiectul *Cercetarea locuirii neo-eneolitice de pe Valea Teleajenului* din cadrul programului de cercetare *Începuturile civilizației europene. Neo-eneoliticul la Dunărea de Jos* încheiat între Muzeul Național de Istorie a României și Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova.

în plan vertical, dar și relațiile stratigrafice pe orizontală între complexe. În acest sens, am căutat să nu izolăm locuințele de restul contextului arheologic. Pentru a obține aceste informații, săpătura s-a desfășurat în suprafață, prin deschiderea concomitentă a unor zone largi. Așezarea avea un singur nivel arheologic, cu mai multe etape de locuire. Aceasta nu marchează neapărat o discontinuitate, ci mai curând situația a fost determinată de evoluția internă a așezării. Aceste etape sunt puse în evidență de suprapunerea unora dintre complexe arheologice, amenajări diverse și nivelări, dar și de grosimea variabilă a nivelului arheologic în zone diferite ale sitului. Astfel, există zone în care acesta nu depășește grosimea de 0,20 m, iar în altele atinge peste 0,60–0,80 m. Câteva dintre suprapunerile și întretăierile de complexe arheologice sugerează existența unei importante dinamici interne a așezării. S-a putut identifica și observa nu numai o evoluție stratigrafică cumulativă, ci și intervenții asupra depozitelor antropice sau naturale, terenul fiind remaniat în diverse etape. Situl este remarcabil și prin o intensă activitate de amenajare a spațiului locuit. Perimetrul ocupat fiind restrâns, delimitat natural și în același timp accidentat, a necesitat diverse amenajări, atât pentru crearea de spațiu suplimentar, cât și pentru „izolarea” comunității. Această comunitate a identificat soluții ingenioase pentru a amenaja acest spațiu restrâns, construind locuințe adaptate situației topografice. Cercetarea arheologică a pus în evidență urmele unor terase artificiale. Așezarea avea în jur de 4000 m², cu maximum 6–8 locuințe, probabil nu toate contemporane. Locuințele erau relativ mici, cu una sau două camere. Se remarcă bogăția inventarului locuințelor mai ales în ceea ce privește ceramică întregibilă. Uneltele din silex și piatră apar mai ales în afara locuințelor și în gropile menajere. Resturile faunistice sunt foarte rare și slab conservate. Materialele descoperite indică prezența unei comunități eneolitice cu afinități culturale ce pot fi atribuite aspectului cultural Stoicani-Aldeni.

Introducere

Amplasat pe terasa vestică a râului Vărbilău, satul Mălăieștii de Jos (com. Dumbrăvești) este situat la contactul dintre câmpia piemontană și dealurile subcarpatice. La nord de sat, pe o margine de terasă la 295 m altitudine absolută, a fost identificată o așezare eneolitică delimitată natural la nord și sud de viroage și râpe adânci, iar la est de albia râului. Accesul mai lesnicios este pe latura de vest unde poate fi observată o albiere largă (Pl. I). Cercetările au arătat că aceasta era mult mai adâncă în epoca eneolitică, iar în prezent este în mare parte colmatată.

Situl se află la marginea de nord a unei microzone ce se întinde pe aproximativ 3 km, străbătută de râul Vărbilău ce are o albie majoră largă de maximum 800 m (media fiind de aproximativ 500 m), delimitată la est și vest de terase. La nord valea se îngustează, terasele devin prelungiri ale poalelor dealurilor, iar la sud se deschide valea râului Teleajen. La vest de sit, la mai puțin de 600 m, se ridică *Dealurile Coțofeneștilor*, ce au peste 500 m altitudine.

Așezarea eneolitică de pe *terasa Mornelului*, punctul *Bughiu*, a fost semnalată de către E. Comșa și V. Georgescu². După materialul arheologic descoperit la suprafață, situl a fost cartat în arealul descoperirilor atribuite aspectului cultural Stoicani-Aldeni³, așezarea fiind considerată cea mai vestică din arealul acestuia⁴.

În anul 2002 au fost inițiate cercetări arheologice sistematice, acestea fiind până în prezent cele mai extinse săpături arheologice într-o așezare Stoicani-Aldeni din Muntenia⁵.

Metodologie de cercetare

Săpătura arheologică derulată în acest sit a urmat criteriul cronostratigrafic, deși au existat inerente adaptări condiționate de personalul calificat implicat, logistica, situația din teren, bugetul și nu în ultimul rând, solul natural argilos foarte dificil de decapat manual. Solul a generat dificultăți și în ceea ce privește observațiile și interpretarea unor detalii.

Prin sistemul de săpătură adoptat s-a urmărit dezvelirea integrală a complexelor de locuire, atât pentru observații privind organizarea internă a așezării, cât și pentru obținerea unor date detaliate asupra modului de construcție a locuințelor, distribuția inventarului acestora etc. În dorința de a înțelege cât mai bine evoluția internă a așezării în plan vertical, dar și relațiile stratigrafice pe orizontală între complexe de locuire, importantă a fost și cercetarea zonelor aflate în exteriorul locuințelor. În acest sens, am căutat să nu izolăm locuințele de restul contextului arheologic.

Pentru a obține aceste informații, săpătura s-a desfășurat în suprafață, prin deschiderea concomitentă a unor zone largi. Au fost abordate unitar perimetre bine determinate ale așezării în funcție atât de factori topografici și dispunerea complexelor, cât și cei subiectivi ce au ținut de regimul de proprietate asupra terenului.

În prima campanie de cercetări au fost trasate două secțiuni (S.I, S.II) pentru obținerea unor informații privind stratigrafia așezării, dar și a stării de conservare a sitului. Un al doilea obiectiv urmărit a fost stabilirea unei strategii de cercetare sistematică a sitului. Au fost trasate astfel în total 16 suprafețe (denumite sectoare), 16 secțiuni și o casetă de mari dimensiuni. Sectoarele au avut dimensiuni cuprinse între 20 și 40 m². Secțiunile au avut lungimi

² Comșa, Georgescu 1983.

³ Dragomir 1983; 1985.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Andreescu et al. 2006; Frînculeasa 2010a; Pavelet 2010.

variabile între 10 şi 60 m şi lăţimi de 1, 1,5 sau 2 m. De asemenea, au fost trasate câteva mici sondaje arheologice cu suprafeţe de 2×1 m (Pl. XII).

Remodelarea spaţiului locuit

În cazul acestui sit am putut identifica semnele unei activităţi intense de modelare naturală a terasei şi remodelare antropică a spaţiului locuit. Perimetrul, fiind restrâns, delimitat natural şi în acelaşi timp accidentat, a necesitat diverse amenajări atât pentru crearea de spaţiu suplimentar, cât şi pentru „izolarea” comunităţii. A fost identificată şi observată nu numai o evoluţie stratigrafică cumulativă, ci şi intervenţii asupra depozitelor antropice sau naturale, terenul fiind remaniat în diverse etape.

Aşezarea este situată pe o margine de terasă, partea de est este accidentată, existând o pantă spre râu ce evoluează între 20 şi 35°. Această zonă ce reprezintă aproximativ 40% din terenul ocupat de nucleul aşezării⁶ a fost supusă unor amenajări ce până în prezent nu au mai fost observate în cazul unor situri eneolitice nord-dunărene. Din cele şase locuinţe cercetate, cinci au fost construite în acest perimetru. O singură locuinţă (L1) iese din acest cadru, fiind construită în zona cea mai înaltă a terenului, unde acesta este dispus aproximativ în plan orizontal. Diferenţa altimetrică dintre nivelul podelei L1 faţă de al L2 este în jur de 4 m.

Prin cercetarea arheologică corelată cu observaţiile geologice am încercat să stabilim dacă ne aflăm în faţa unor amenajări umane sau a uneia naturale, cauzată de o serie de factori aleatori. Constatările sunt oarecum echivoce, anumite nuanţe se impun, iar completări suplimentare pot fi determinate de observaţiile ce vor fi generate de continuarea şi finalizarea cercetărilor.

În zona de est a nucleului aşezării am observat că terenul a fost tăiat într-un semicerc ce a acoperit aproape toată lăţimea sitului de la nord la sud. Terenul a fost astfel orizontalizat, obţinându-se o treaptă, mai precis o mică terasă. Treapta avea adâncimea de aproximativ 0,60 m. Semicercul a urmărit conturul natural al terenului în partea superioară a acestuia, la câţiva metri est de punctul zero (înălţimea absolută). Trebuie spus că încă nu se poate preciza dacă această treaptă a fost unitară şi continuă, sau în anumite cazuri, dacă au fost făcute diverse adaptări şi improvizaţii în funcţie de locuinţele ce urmau să fie construite.

La această amenajare s-au adăugat alte mici terasări şi trepte, unele fiind realizate pentru

amenajarea locuinţelor L3, L4, L5, L6. O altă treaptă (cu o adâncime de 0,50 m), utilizată pentru construirea lui L2, a fost săpată la est de prima, la o distanţă de aproximativ 10 m, pe o pantă cu înclinare de peste 30%. Treapta obţinută a fost utilizată pentru adosarea pereţilor de vest şi nord ai locuinţei. Pământul săpat a fost întins spre est şi a fost amenajată astfel o platformă al cărei nivel orizont era deasupra celui de călcare (de la nord şi sud de locuinţă). De exemplu, diferenţa altimetrică între L2 şi L1 este de peste 4 m.

Sub L5 am descoperit numeroase pietre de dimensiuni relativ mari (0,30–0,50 m), dispuse oarecum aleatoriu, ce par să fi fost utilizate la suspendarea parţială a acesteia, iar latura de vest era sprijinită pe o treaptă rezervată pe care se aflau depuse vase sparte *in situ*. În partea de sud a locuinţei am identificat în negativ urme imprimate ale unei platforme din bârne de lemn, peste care se aflau numeroase vase sparte *in situ*. Uneori, vasele păreau îngropate în chirpiciul puternic mărunţit, fapt cauzat de prăbuşirea unei platforme din bârne în timpul incendiului ce a distrus locuinţa.

În cazul lui L3, peretele de vest era orientat de-a lungul unei săpături în treaptă realizată în pământul viu, orientată est-nord – vest-sud. În cel al L4, terasarea era de la nord-vest spre sud-est, pământul fiind întins peste L6 care deja fusese abandonată în urma unui incendiu. Sub L5, panta spre nord era umplută/nivelată cu material arheologic.

***

În urma cercetărilor arheologice, s-a stabilit că terasa a fost antrenată în alunecări derulate atât anterior locuirii ei de comunitatea eneolitică, cât şi ulterior. Astfel, podeaua lui L2 se conservă în plan orizontal. Podelele lui L3, L5 şi L6, deşi nu păstrează aceeaşi orizontalitate, fiind probabil parţial suspendate, sunt într-un plan diferit de cel al depunerii naturale ulterioare ce păstrează orientarea iniţială a pantei.

Prin cercetarea unei secţiuni în zona de est a sitului aflată la limita dintre sectoarele 13C şi 13A, unde terenul are o înclinaţie de aproximativ 20°, am identificat trei trepte ce perforau stratul natural şi coborau de la vest la est. La nord de aceste trepte, la nivelul celei de-a doua, a fost amenajată L6⁷. La nivelul primei trepte (vestică) a fost adăugat pământ steril (ca un mic val pentru „drenaj”). Treapta a treia, cea mai de jos (estică), a fost tăiată

⁶ În campania din anul 2010 am identificat urme de locuire eneolitice în exteriorul nucleului aşezării, la vest de ceea ce pare a fi şanţul de fortificare.

⁷ Sub nivelul podelei L6 există o depunere antropică groasă de aproape 0,50 m. Zona a fost cercetată în anul 2011. În cadrul sondajului stratigrafic trasat la limita dintre sectoarele 13C şi 13A, sub această locuinţă (la sud), a fost surprinsă parţial o umplutură groasă de 0,40 m.

de o *groapă*. În aceeași zonă există trepte și de la sud la nord. La un anumit moment, peste toate aceste trepte s-a făcut o nivelare prin adăugare de pământ și materiale arheologice (inclusiv scurse), peste care s-a amenajat L5. Pentru construirea acestei locuințe, spre vest și sud, s-a săpat o treaptă în pământul viu. Treptele au fost săpate anterior construirii lui L6, sub podeaua acestei aflându-se o depunere menajeră, precedată de o lentilă de pigment de chirpici ars scurs pe panta inițială. Toate aceste intervenții antropice au tăiat panta naturală obținându-se suprafețe orizontale.

***

În S.III, S.V și S.VI, săpătura arheologică a atins un strat natural de pietriș, aflat la adâncimea de $-0,80/1,20$ m. S-a observat că atât straturile arheologice cât și cele geologice „se mulează” pe înclinarea actuală a botului de terasă. În S.III, dar și St. 3, 7, 8, 13, 15 s-a putut evidenția că înclinarea straturilor geologice și nivelul arheologic sunt spre ENE.

O observație ce trebuie luată în considerare este cea legată de compoziția naturală a terenului (terasei) pe care se află așezarea. Terasa este formată din argilă, nisip și pietrișuri. În partea de est a sitului, pe toată panta, există zone întinse (est-sud-est) unde piatra apare relativ la suprafață ($-0,20-0,30$ m), iar în nord-est-nord aceasta a fost identificată la $-1,20-1,40$ m. Aceasta a determinat inclusiv grosimea depozitului de argilă ce contrastează cu adâncimea la care apare pietrișul.

În cazul lui L2, terasarea pare a fi făcută într-o „groapă” ce s-a umplut în timp cu argilă, acțiune datorată unor factori naturali (coluvium). În toată zona aflată la sud-sud-vest și vest de locuință, piatra din terasă a fost identificată la $-0,20$ m. Săparea treptei pe care a fost sprijinită latura de vest și cea de nord cobora în argila naturală până la aproximativ $0,50$ m. La nord de locuință, pietrișul a fost identificat la aproximativ $-0,70$ m. De asemenea, în partea de sud-est a botului de terasă, pietrișul a fost identificat la adâncimi de $-0,25-0,35$ m. În apropierea lui L2 apar pietre de mari dimensiuni, ce nu fac parte din depunerea naturală prin care s-a format terasa, ci sunt cel mai probabil deplasate de râu în etape ulterioare formării acesteia.

Pietrișul apare pe un nivel orizontal, diferit de panta actuală determinată probabil de o alunecare de teren generată de eroziunea apei la baza terasei. După ce terenul a căpătat o pantă, dar a devenit și accidentat datorită unei mici falii, s-a depozitat argila ce a determinat actuala conformație a terenului. Datorită procesului de șiroire, în zona de est-sud-

est, probabil argila a fost spălată sau a alunecat. Este dificil de apreciat dacă aceasta s-a petrecut într-o etapă anterioară locuirii sau ulterior acesteia. Tindem să credem că alunecarea a avut loc în prima etapă. Fenomenul de șiroire a dus la depozitarea „umpluturii” argiloase (și grosimea sa diferită) și s-a petrecut anterior realizării în partea de vest a șanțului de fortificare.

Observațiile arheologice dublate de cele geologice ne determină să afirmăm că ne aflăm în fața unei alunecări superficiale de teren provocată de un posibil accident tectonic local, dar și de o decolare gravitațională determinată de eroziunea râului în baza terasei. Modificarea în plan a marginii terasei s-a petrecut în principal anterior locuirii. Nu trebuie exclus nici faptul că alunecările de teren și eroziunea (identificate de conservarea parțială a așezării) ar fi putut să se petreacă după ce situl nu a mai fost locuit de comunitățile eneolitice. O altă informație ce confirmă acest fenomen este legată de identificarea unor fragmente de vase alunecate/scurse în afara locuințelor 2, 5 și 6 ce s-au întregit cu altele descoperite în interiorul acestora.

Treptele săpate erau folosite inclusiv pentru accesul în așezare și comunicare. Datorită eroziunii marginii de est a terasei este dificil să dovedim că sensul acestor trepte era dinspre apă spre așezare.

Privită în secțiune de la est la vest, terasa are forma unei linguri răsucite cu căușul în jos. Căușul reprezintă marginea terasei (estică) ce a fost locuită (așezarea propriu-zisă), iar coada lingurii restul terasei (zona *extramuros*). Această imagine, inclusiv movila sesizabilă – *căușul*, a fost determinată de evoluția naturală a terasei.

Observații stratigrafice: depozite antropice și naturale

Așezarea avea un singur nivel arheologic, cu mai multe etape de locuire, ce nu marchează neapărat discontinuități, ci mai curând situația a fost determinată de evoluția internă a așezării. Aceste etape au putut fi remarcate de suprapunerea unor complexe arheologice, a diverselor amenajări și nivelări, dar și de grosimea variabilă a depozitului arheologic în diferite zone ale sitului. Există locuri în care acesta nu depășește grosimea de $0,20$ m, iar în altele are peste $0,60-0,80$ m. Câteva suprapuneri și întretăieri de complexe arheologice sunt indicii ale dinamici interne a acestei așezări.

Deși așezarea apare incendiată, nu toate locuințele cercetate au evoluat concomitent. Există dovezi legate de demantelarea unor construcții sau suprapuneri parțiale de locuințe și complexe printre

care remarcăm următoarele situații: *Gr. 2* perfora L3 incendiată, care la rândul său era plasată deasupra lui *Gr. 3*; *Gr. L* taie L5; în cazul lui L1, sub podeaua din lut, a fost descoperit material lemnos ars într-o etapă anterioară construirii acesteia; și sub L5, L4 și L6 au fost identificate complexe și materiale arheologice, inclusiv vase întregibile; L6 este tăiată de alte gropi și suprapusă parțial de L5 și L4.

Din punct de vedere stratigrafic, L5 pare să fie construită într-o etapă ulterioară lui L1. Sub L5 au fost identificate mai multe gropi, o nivelare, o terasare, dar și chirpici ars mărunțit provenind și de la L6, subliniază faptul că aceasta nu a fost construită în faza inițială de locuire a așezării. L5 și L4 suprapuneau parțial L6. De asemenea, L4 pare să nu fi funcționat până în momentul în care așezarea a fost abandonată, fiind puternic afectată de locuirea ulterioară distrugerii (Pl. VI). Locuința este puternic bulversată, materialul arheologic este foarte fragmentar, chirpiciul ars este dispersat și mărunțit. Pare că această locuință a fost deranjată după distrugerea și abandonarea ei. În groapa de sub L3 a fost descoperită o cantitate importantă de chirpici ars provenind de la pereții unei locuințe arse. Sub L6 am identificat parțial o groapă de mari dimensiuni. O altă groapă – *Gr. T* – tăia treapta cea mai de jos a unei terasări realizate în zona de est a așezării.

Complexele arheologice – considerații generale

Au fost cercetate parțial sau integral mai multe locuințe incendiate (Pl. XII). Forma și dimensiunile locuințelor au fost stabilite în principal după masa de chirpici ars, lipsind în general detaliile de construcție (gropi de par, pereți în elevație *in situ* etc.) care să permită o precizare cât mai exactă a suprafeței acestora. Totuși, în urma cercetărilor derulate sistematic, am putut obține o bogată bază de informații privind modul de construire și organizarea internă a locuințelor, a materialelor de construcție utilizate. Prin corelarea observațiilor stratigrafice au fost obținute informații privind evoluția internă a așezării.

Până în prezent au fost cercetate șase **locuințe**/construcții incendiate, dar și resturi ale uneia posibil dezafectată. De asemenea, am identificat lentile de chirpici ars scurs pe panta inițială a terasei. Locuințele aveau formă rectangulară, fiind construite din lut și lemn în sistem ceamur. Lutul era amestecat cu paie tocate, dar și cu crengi de pomi/lăstăriș, pietricele și frunze. În cazul lui L2,

s-a remarcat utilizarea crengilor alături de lut și paie, păstrându-se urme de frunze imprimate în lutul ars (Pl. XXX/1, 2). De altfel, pe lutul ars provenind din pereții locuințelor s-au păstrat și urme de pari sau lemn – materiale utilizate la construirea locuințelor, iar în cazul lui L5, urme orizontale de „scânduri petrecute”. S-a descoperit și o bază de coloană circulară în secțiune, cu partea inferioară evazată, tot din lut. Au fost identificate și câteva gropi de pari, folosiți la structura locuinței. Dimensiunile locuințelor variaua între 15–25 m².

Pentru locuințele construite în estul așezării (L.2, L.5, L.6), dar și pentru L3 (situată în sud-estul așezării) și L4 (plasată în nordul așezării) în zone în care terenul era în pantă, au fost realizate terasări și amenajări de platforme din pământ, obținându-se suprafețe plane pentru amenajarea respectivelor construcții. În cazul lui L2 peretele vertical rezultat în urma tăierii pantei a fost utilizat pentru sprijinirea laturii de vest.

În cazul lui L6, L5 și L2 (conservată parțial), partea de est (dinspre râu) era suspendată. În cazul lui L5, au fost utilizate pentru suspendare inclusiv pietre (de dimensiuni variabile, 0,20–0,50 m). În ceea ce privește locuința L1, s-au observat în negativ urmele unei „tălpi” (din lemn) ce se adâncea aproximativ 5–8 cm în pământ. Acestea marcau colțul de nord-vest al locuinței. Pe traseul „tălpii” au fost identificate trei gropi de par, indicând perforarea acesteia pentru fixarea unor stâlpi verticali de susținere a pereților. În cazul aceleiași construcții a fost surprins un fragment de șanț de fundație, adânc de 0,50 m, dar și o intervenție ulterioară de introducere în pământ a unui nou stâlp de susținere.

Locuințele erau uni- sau bi-camerale (doar L6), eventual cu un mic șopron (cazul lui L5). În cazul lui L6, camerele erau separate de un perete dispus aproximativ est-vest, camera dinspre nord (afectată de complexe ulterioare) având dimensiuni mai mici.

Podelele erau realizate din lut. În cazul locuințelor L1 și L6 au fost observate urme subțiri de lipituri succesive, iar în cazul L5 și poate L6 și urme de bârne din lemn. La L6 bârnele păreau dispuse pe lățime (latura scurtă)

Structurile de combustie (vetre făcute, mozaicate și posibil și un cuptor) erau slab conservate. În L6, vatra distrusă parțial de o groapă modernă avea formă rectangulară, pereții (gardina) erau verticali și aveau 5–6 „lipituri” de lut succesive, groase de 1–2,5 cm.

Complexul cu postamente (*Cpl. P*) era un aliniament de 10 *postamente* din chirpici ars⁸. Aceste *postamente* au fost realizate prin intro-ducerea în gropi circulare a unor pari de lemn, pe lângă care a fost presat chirpici ars. Parii în plan aveau formă circulară, fiind tronconici în secțiune, cu diametre de 0,26–0,44 m, adâncindu-se 0,20–0,35 m. Erau orientați pe direcția NE–SV, pe o distanță de aproximativ 12 m, dispuși coliniar la intervale variabile. În zona postamentelor cu numerele 3–5 (dar suprapunându-le), pe o lățime de maximum 1,5 m a fost descoperită o zonă de lut ars, puțin consistentă, cu o grosime 5–6 cm). Există posibilitatea ca acest complex să fi fost o construcție rectangulară realizată pe tălpi din lemn și probabil cu pereți din lemn, cu o latură suspendată pe aceste postamente din lut ars. Terenul ocupat de acest complex este ușor denivelat. Acest aliniament taie în zona de sud aproximativ 25% din așezare având aproximativ aceeași orientarea cu cea a laturii lungi a lui L1. Dacă a doua latură lungă a acestui complex era plasată la est de prima, intervenția (treapta săpată) realizată pentru construcția L3 ar fi putut determina demantelarea acesteia.

Un alt tip de complex este reprezentat de *zona menajeră*, situată la sud-est de L1. Aceasta acoperă o suprafață de aproximativ 15 mp cu o grosime maximă a depunerii de doar 10–15 cm, dar deranjată de arătură. Complexul apare ca o zonă eterogenă, bogată în cenușă, lemn ars, numeroase oase, chirpici ars mărunțiți și ceramică foarte fragmentară. Este singurul perimetru cercetat până în 2011 în care au apărut resturi faunistice bine conservate și nearse, în restul așezării acestea fiind prost conservate și în cantități neglijabile.

Au fost cercetate mai multe complexe, considerate, după umplutură, drept *gropi menajere*. Inițial fuseseră probabil săpate pentru extragerea lutului. Umplutura gropii conținea ceramică fragmentară, pietre, chirpici ars, unelte fragmentare, fragmente de plastică antropomorfă sau zoomorfă și foarte rar oase de animale. În general aveau dimensiuni și adâncimi reduse. Există și gropi ceva mai mari cu diametre de peste 3 m în care apar inclusiv bucăți mari de chirpici provenind de la pereții unor locuințe arse. Având în vedere că aceste complexe taie sau sunt suprapuse de locuințe, cercetarea acestora a generat o serie de informații detaliate și completări privind stratigrafia și evoluția internă a așezării. De asemenea, există posibilitatea ca cel puțin terenul accidentat să fi generat la suprafață apariția naturală a unor mici ravene sau adâncituri,

ulterior exploatate de comunitatea eneolitică, ca și în cazul gropilor de extras lutul. O parte din aceste gropi coborau până în nivelul de pietriș al terasei.

Un complex deosebit este *Gr. CH* (diametru de 0,60 m) identificat în zona L3. Pe fundul unei gropi circulare a fost descoperit lut ars, compact, gros de 0,20 m, în mijlocul căruia se afla depus un pahar pictat cu benzi albe subțiri, plin cu lemn ars. Nu suntem în măsură să spunem dacă este vorba de un cuptor cu un ritual de fundare, dar pare evident că arsura este *in situ*, deoarece este compactă. Un semn de întrebare rămâne legat de lipsa cupolei, arsura având în plan formă circulară, fără să avem astfel de urme în exteriorul respectivului complex. Există posibilitatea ca acest complex să fi fost la un moment dat parțial demontat, conservându-se numai „baza” sa îngropată.

În interiorul lui L1 s-a observat o *groapă de provizii*, suprapusă de distrugerea locuinței. Avea dimensiunile de 1 × 0,90 m și adâncimea de 0,35–0,40 m. Pereții erau arși, având grosimea de 0,06–0,08 m, și nu avea inventar (Pl. IX/4–6). Se pare că acest complex a fost abandonat, iar apoi a fost umplut cu pământ natural steril peste care s-a realizat o nivelare suprapusă de lipitura podelei locuinței. Nu excludem ca acest complex să fie în fapt un *cuptor*. Dimensiunile lui sunt modeste dacă ne raportăm la cele ale *gropilor de provizii* identificate în alte așezări eneolitice⁹.

Inventarul mobil din așezare – date sintetice

Deoarece așezarea era dispusă pe pantă în apropierea râului, o parte din materialul arheologic a alunecat probabil în afara acesteia. Mai există și erodarea naturală a sitului care a eliminat din așezare o parte din materialul rezultat în urma locuirii. Aceste două elemente fac dificilă o interpretare statistică, dincolo de riscul de a genera o imagine oarecum falsă asupra inventarului generat de locuirea eneolitică. Pentru materialul faunistic, alături de cele două condiționări, mai remarcăm aciditatea solului ce a măcinat o parte importantă din aceste resturi sau piese. Studiul inventarului dispus pe complexe arheologice rămâne deocamdată singurul viabil.

Ceramica este materialul arheologic cel mai bine reprezentat în acest sit¹⁰. Se concentrează mai

⁹ Dragomir 1985, p. 14.

¹⁰ Cele aproape 200 de piese se constituie în prezent în cel mai numeros lot de vase întregibile din tot arealul Stoicani-Aldeni; cel de la Dodești are peste 80 vase, iar cel de la Suceveni are peste 70 vase: Dragomir 1985, p. 23, 43.

⁸ Frînculeasa 2010a, pl. 164.

ales în locuinţe sau în apropierea acestora. Există şi suprafeţe în care ceramica apare doar sporadic, mai ales în zonele de sud-vest şi vest ale aşezării.

Din analiza globală, am putut determina un număr relativ restrâns de forme: pahare, castroane, boluri, străchini, farfurii, capace, vase de provizii, tigăi tronconice, vase borcan, cupe, fructiere, vase suport, linguri/polonice, amforete şi vase amforoidale, vase cu attribute zoomorfe sau antropomorfe (Pl. XXIV). În cadrul fiecărei forme, în funcţie de criterii morfologice, pot fi identificate variante. O altă categorie de vase este reprezentată de vasele miniaturale. În cadrul acestei grupe de vase, cu mici excepţii, formele nu diferă de cele reprezentate în mărime naturală.

Ceramica descoperită este atât din categoria celei modelate grosier, cât şi din pastă semifină sau fină. Remarcăm calitatea foarte bună, predominantă, a ceramicii fine şi semifine. Aciditatea solului a afectat şi ceramica, de cele mai multe ori *slipul* acesteia fiind exfoliat, iar pictura slab conservată. De altfel, nu a fost descoperit niciun vas care să păstreze intact decorul pictat. Poate şi de aceea ceramica pictată este prezentă în cantitate redusă, grafitul apărând destul de rar. Există atât pictura crudă după ardere, cu roşu, dar şi alb-prăfos sau gălbui, cât şi pictura înainte de ardere cu alb, mai rar cu roşu sau bicromă. În cazul picturii cu alb-prăfos în linii sau benzi, singurele motive sunt cele liniare sau unghiulare. Tot cu alb-gălbui prăfos sau gălbui au fost pictate vase pe suprafeţe extinse, atât în interior, cât şi exterior. Pictura cu alb realizată înainte de ardere constă în trasarea unor benzi subţiri, cu un aspect „lustruit”, benzile fiind dispuse orizontal sau uşor oblic, pe diferite părţi ale vasului. Au fost descoperite şi vase pictate cu alb sau gălbui, în benzi late, oblice sau orizontale, alteleori cu motive geometrice (triunghiuri). Cel mai frecvent, cu excepţia celei realizate înainte de ardere (benzi albe subţiri pe ceramica fină), pictura are mai curând culoarea gălbuie. Uneori, albul-gălbui crud este dispus peste o angobă roşiatică.

Pictura cu roşu, slab conservată, este realizată aproape exclusiv după ardere şi apare în special pe vase de dimensiuni medii, din categoria ceramicii semifine. Decorul cu roşu este dispus în benzi sau acoperă anumite segmente ale vasului (o cupă pictată înainte de ardere cu roşu pe zona gâtului). Au fost descoperite şi câteva vase (fragmente) pictate bicrom, tot înainte de ardere. În acest caz, benzi alb-gălbui ceva mai late sunt delimitate de linii fine pictate cu roşu¹¹, uneori cu nuanţe de

ciocolatiu. Foarte puţină ceramică este lustruită, având un slip de culoare ciocolatie sau negricioasă.

Principalele decoruri sunt obţinute prin canelare (orizontală sau oblică) şi prin imprimare (gropiţe/impresii circulare sau elipsoidale). Canelurile apar de obicei pe ceramica fină şi mai rar pe cea semifină. Adânciturile sunt dispuse simetric, pe gâtul vaselor, pe zona diametrului maxim, dar şi pe partea inferioară a vaselor bitronconice sau sferoidale.

Un alt decor întâlnit este cel incizat¹². Apar atât incizii fine, dar şi spaţii haşurate în registre sau care acoperă mare parte din vas. Prin incizii fine au fost obţinute diverse decoruri spiraloidale sau unghiulare. Uneori, decorul incizat este asociat cu decorul pictat, canelat sau imprimat.

Vasele grosiere de dimensiuni mari sau medii sunt barbotinate. Ceramica grosieră de cele mai multe ori are aplicată barbotină organizată, dispusă pe verticală, oblic sau pe orizontală. Uneori, pe vasele pe care este aplicată barbotina apar bumbi ascuţiţi sau alungiţi, fixaţi sau traşi din pastă.

***

În ceea ce priveşte contextul descoperirilor, trei complexe pot fi analizate şi considerate drept relevante: L1, L5 şi L6 (cele mai bine conservate). În aceste complexe predomină cupele şi castroanele. În ceea ce priveşte decorul, remarcăm faptul că în L1 apare mai ales ceramică incizată (Pl. 17). În L5 apar mai multe vase pictate. Din acelaşi complex provin vase cu forme cucuteniene precum suportii cilindrici pictaţi cu benzi meandrate unghiulare, un capac asemănător cu un *coif suedez*. Un alt vas este *askos-ul* identificat în L5 şi L6, dar şi un vas din L5 cu corpul sferoidal, gât conic şi tortiţe ce pare a fi rezultatul unor influenţe Bodrogkeresztur (Pl. XX/3). În L5 am identificat un fragment de vas ce pare a fi un *rhyton*. Trebuie spus că pasta din care este modelat nu diferă de cea a altor vase specifice din aşezare¹³.

Au fost descoperite relativ puţine vase ce pot intra în categoria celor de provizii. În L1 au fost descoperite două vase ceva mai mari, unul de aproximativ 0,30 m înălţime, al doilea având formă *închisă*, probabil utilizat pentru lichide (Pl. XXII/2). În L3 au fost descoperite fragmente provenind de la un vas de mari dimensiuni, decorat cu barbotină, iar în L4 un vas fragmentar, decorat cu barbotină. Un vas de provizii provine din L5 (Pl. XXI/9). În interiorul acestuia se afla un alt vas cu capac. Tot în

¹² Frînculeasa 2010a, fig. 115-117.

¹³ Din acest punct de vedere, e posibil ca termenul de import să fie utilizat într-un sens oarecum impropriu.

¹¹ Comşa, Georgescu 1983, p. 339.

această locuință au fost descoperite trei vase amfoidale (unul întregit), cu gât înalt și gura îngustă ce par să fi fost folosite pentru lichide. Alte două vase fragmentare și câteva castroane de mari dimensiuni ar putea intra în categoria celor de provizii. Mai remarcăm un vas fragmentar cu torți etajate. În L6 au fost descoperite două vase ceva mai mari (Pl. XXII/1), dar și trei castroane ce au la gura un diametrul de peste 0,30 m (Pl. XXI/3, 5).

Faptul că, în această așezare, apar relativ puține vase de mari dimensiuni sugerează existența altor modalități de depozitare/stocare a cerealelor, sau proviziilor în general (Pl. XXII). Nu au fost identificate „hambare” din lut, precum cele de la Teiu (jud. Argeș)¹⁴ sau „silozuri” cum sunt cele de la Poduri (jud. Bacău)¹⁵. A fost cercetată o groapă de provizii cu pereții arși, dar raportându-ne la complexe similare, dimensiuni ei erau relativ modeste. În vase din L5 au fost găsite păstrate astragale de ovicaprine prelucrate, piese din silex, semințe, o reprezentare antropomorfă sau chiar alte vase, sugerând pentru vasele în care au fost depozitate și alte funcționalități decât acelea de simple recipiente pentru hrană. Atragem aici atenția asupra denumirii oarecum improprie de *vase de provizii*, dacă ne referim strict la descoperirile arheologice. De exemplu, am constatat că material carpologic a fost descoperit în vase de dimensiuni mici sau medii (Mălăieștii de Jos, Geangoiești, Teiu). Vasele de mari dimensiuni puteau să conțină și lichide.

În așezarea de la Mălăieștii de Jos (dar și la Seciu) au fost descoperite relativ numeroase vase întregibile sau fragmentare ce au corpul sferoidal și gât înalt îngust, fiind prevăzute cu torți, dispuse etajat (Pl. XIV/16, 17; XX). Sunt recipiente de dimensiuni medii (0,25–0,40 m înălțime) folosite probabil pentru lichide. Acest lucru este sugerat și de poziționarea acestor două situri, Mălăiești fiind situat lângă un râu ce își are izvoarele în zona Slănicului, iar la Seciu situl este plasat pe coama unui deal, izvoarele de apă aflându-se la baza dealului. La Mălăieștii de Jos aceste vase, dar și cele tronconice cu „jgheab” (Pl. XVII/4, XVIII/8–10) și vasele cilindrice cu fundul perforat, par să fie forme proprii zonei.

Deși cercetările arheologice derulate au dezvelit o mare parte din așezare, numărul de **reprezentări antropomorfe sau zoomorfe** este moderat. Cu excepția unei piese realizată din os,

celelalte reprezentări antropomorfe sunt realizate din lut. Nu a fost descoperită nicio statueta antropomorfă întreagă, toate având capul rupt din vechime. Unele piese par să fi fost intenționat modelate fără această parte anatomică, capul fiind uneori modelat separat și adăugat ulterior (acest tip de piese fiind modelate fără cap în adevăratul sens al cuvântului). În sprijinul acestei afirmații vine exemplul unui cap din lut cu gât tronconic perforat vertical, sugerând modelarea sa separată de restul corpului, fiind probabil ulterior atașat acestuia cu ajutorul unui bețișor introdus în acea perforație. În ceea ce privește contextul descoperirilor, cu câteva excepții, piesele provin din zona exterioară locuințelor și foarte rar din complexe închise – gropi sau locuințe (ceva mai bogată este L6 în care apar șase piese). Reprezentările umane sunt modelate de o manieră oarecum neglijentă și depersonalizată, fiind nedecorate și variabile ca dimensiuni și tipologie.

Aceste statuetele antropomorfe sunt modelate după canoane mai apropiate mediului cultural Precucuteni și Cucuteni, decât celui Gumelnița (Pl. XXVII). Au fost descoperite atât statuete antropomorfe în poziție verticală, cât și în poziție semișezând. Un singur fragment de statueta este incizat, celelalte sunt lipsite de decor. O statueta are reprezentat triunghiul sexual, iar o alta prezintă discret însemnele gravidității. Mai greu de stabilit este dacă o reprezentare schematică modelată dintr-un fragment de vas imită statuetele de tip *en violon* (Pl. XXVIII/2). Un picior antropomorf din lut provine probabil de la un vas cu atribute antropomorfe¹⁶.

În L6 a fost descoperită o statueta antropomorfă din lut modelată în poziție verticală. Are fundul profilat accentuat, picioarele lipite ce se termină într-o bază circulară, bustul plat pe care apar aplicații sânni. Lipsesc capul și brațele. Pare să fi fost pictată cu roșu-ciocolatiu sau introdusă într-o baie de argilă. Piesa are analogii evidente în plastica Cucuteni.

Deocamdată singulară, remarcăm o reprezentare antropomorfă plată din os (dimensiuni de $3,8 \times 2,1 \times 0,3$ cm¹⁷, Pl. XXVIII/1, 3) depusă în interiorul unui vas *askos* (Pl. XXVIII/4) împreună cu un *os de ovicaprină* ce pare să fie în curs de prelucrare

¹⁶ Frînculeasa 2010a, pl. 172/11.

¹⁷ În nordul Munteniei, aceste piese apar relativ rar fiind cunoscute la Sudiți (Comșa 1979), Lișcoteanca (două exemplare), Aldeni (două exemplare), Brăilița (Harțuche, Anastasiu 1968, fig. 34; Harțuche 2002, fig. 54/2) în niveluri de locuire Gumelnița A2 (Comșa 1979, p. 74, fig. 4/9; Harțuche 1987, p. 31–32, fig. 30/4) sau Stoicani-Aldeni/Gumelnița A2-B1 (Comșa 1995). Alte două piese au fost descoperite la Popești (Cioflan, Rotaru 1988, p. 51, fig. 5, 6).

¹⁴ Nania 1967; Ilie 2007.

¹⁵ Monah, Monah 2008.

pentru realizarea unei reprezentări *antropomorfe prismatice*. Prima piesă menționată prezintă perforații în zona capului și a picioarelor, dar și pe marginile piesei, iar pe partea ei dorsală se observă două adâncituri

Evidențiem de asemenea *antropomorfizarea unei torți* de vas de tip *pthos* prin reprezentarea unor degete de mână (Pl. XXVIII/5). O toartă a vasului era „digitată”, decorată cu patru nervuri ce porneau spre gâtul vasului de la baza ei superioară. La partea superioară a acestor nervuri, între primele două „degete” spre dreapta, se află aplicate două pastile alveolate¹⁸.

O figurină antropomorfă incizată (mai curând presată în lutul moale) în poziție *orantă* (Pl. XXVIII/6) a fost reprezentată pe peretele unui vas¹⁹. Mai remarcăm un capac cu apucătoare antropomorfizată (ce nu s-a conservat) cu analogii în mediul cultural Gumelnița, la Ciolăneștii din Deal, Căscioarele, Bordușani, Gumelnița, Vidra²⁰. În L6, pe podea, a fost descoperit un *phalus* din lut tubular, cu patru perforații, trei pe o „față” și una pe partea opusă.

Statuetele zoomorfe din lut sunt modelate realist, reprezentând animale domestice și sălbatice (Pl. XXIX). Au fost identificate atât statuete, cât și protome zoomorfe (Pl. XXIX/1, 3), acestea din urmă reprezentând capete de animale cornute. În ceea ce privește modelarea plasticii zoomorfe, nu am remarcat un anumit specific, care să se individualizeze în contextul mai larg al plasticii zoomorfe eneolitice.

Evidențiem prezența unor vase cu atribute zoomorfe, respectiv un fragment de *rhyton* și două *askos-uri*. Cea mai frumoasă piesă este reprezentată de un vas zoomorf cu capac, descoperit în anul 2010. Corpul are forma unei cutii rectangulare pe care apare un decor în relief. Este perforat în zona gâtului și cozii, permițând suspendarea acesteia²¹. O altă piesă, descoperită în același complex, are forma unei cutiute rotunjite cu patru picioare conservate parțial. Gâtul carenat, dar și lipsa urmelor ce puteau proveni de la atașarea unei protome, indică prezența unui capac posibil zoomorf.

Între alte **piese din lut**, evidențiem două *pintadere* (Pl. XXIII/1, 2) cu mânerul scurt, perforat orizontal, decorate cu o spirală în volută

incizată adânc sau canelată, ambele descoperite în interiorul unor locuințe (L1, L5). Alte două *pintadere* (Pl. XXIII/5, 6) provin din cercetările de suprafață derulate anterior²². Mai remarcăm două *piese circulare* plate tot din lut, una având marginile rotunjite ce păstrează urmele unor decoruri canelate, sugerând astfel decorul unei spirale în volută (Pl. XXIII/3, 4). A fost descoperit și un mosorel (Pl. XVII/7) cu analogii la Coțateu²³ și Suduți²⁴.

Greutăți din lut sunt relativ puține, una fiind decorată cu incizii²⁵. Toate sunt perforate și au fost descoperite în interiorul lui L5 și L6. Menționăm și o *mărgea* perforată, fațetată pe o parte.

Piese din piatră cioplită

A. Materia primă

O primă trăsătură importantă a eșantionului studiat o reprezintă diversitatea tipurilor de roci utilizate, diversitate impresionantă, dacă o raportăm la numărul relativ redus de piese. Categoriile de materie primă au fost identificate la nivel macroscopic: silex maroniu-gălbui („din platformă prebalcanică”), silex gri-albăstrui, omogen, fără variații de culoare („din Podișul Moldovenesc”), silex maroniu, parțial translucid/alb-albăstrui/ vinețiu („de Prut”), opal crem-gălbui/gri, jasp, gresie, cuarțit.

În interiorul fiecărei categorii de materie primă există mai multe varietăți, diferențiate în funcție de culoarea și omogenitatea rocilor. Din păcate, în acest stadiu al analizei, nu se poate preciza dacă diferențierile observabile reflectă folosirea mai multor blocuri de materie primă, din una sau mai multe surse, sau sunt o consecință a diversității structurale interne a aceluiași bloc/plachetă. De asemenea, nu putem preciza nici dacă varietatea tipurilor de materie primă a antrenat eventuale diferențe în abordarea mai multor strategii tehnologice, în funcție de proprietățile fiecărui tip de rocă.

B. Debitajul silexului

Nucleele prezintă numeroase spărturi naturale și doar câteva desprinderi intenționate, care să poată fi atribuite activității de debitaj. Acestea sunt negativele de desprindere ale unor așchii sau lamele *réflechies*, care nu pot oferi informații sigure asupra tehnicilor de debitaj adoptate. Câteva informații de acest gen ar putea fi totuși obținute din descrierea suporturilor și uneltelor identificate.

¹⁸ Frînculeasa 2006 (cu bibliografia).

¹⁹ Frînculeasa 2006, pl. 1/3.

²⁰ Andreescu 2002, pl. 58; VIII/4-5.

²¹ Din acest punct de vedere, dar și prin alte detalii, piesa are analogii cu un vas descoperit la Colceag (jud. Prahova), vezi Frînculeasa 2004.

²² Comșa, Georgescu 1983, p. 338, fig. 5/4, 5.

²³ Paveleț 2010, pl. 53/27.

²⁴ Frînculeasa 2010.

²⁵ Frînculeasa 2011, pl. 171/4.

Așchiile și lamele au aproximativ aceeași pondere în cuprinsul eșantionului, atât cantitativ, cât și în privința modului de reprezentare a categoriilor de materie primă. Diferențele dintre cele două tipuri de suporturi apar doar la nivelul selecționării în vederea retușării – niciuna din piesele retușate nu folosește așchii ca și suport. În afară de retușe, așchiile nu prezintă nici standardizarea, evidentă în dimensiuni sau formă, care decurge de cele mai multe ori dintr-o producție intenționată de astfel de suporturi, ceea ce le-ar putea califica drept produse secundare de debitaj.

Cele mai multe dintre lame prezintă talon neted sau fațetat, profil drept, margini paralele și secțiune transversală trapezoidală. Negativele de desprindere observabile pe suprafața dorsală a majorității lamelor indică proveniența acestora din nuclee cu un singur plan de lovire. Dimensiunile curente sunt cuprinse între 12–18 și 24–34 mm lățime. Valorile referitoare la lungime nu au fost înregistrate, datorită numărului ridicat de lame fragmentate; fractura cea mai frecventă este cea transversală, prin flexiune, perpendiculară pe planul suportului, dar apare, într-un caz, și fractura longitudinală, de tip Siret.

Raportat la tipurile de materie primă, cele mai multe dintre suporturile laminare complete aparțin silexului de Prut/silexului de Podiș Moldovenesc (43%), pe când gradul cel mai înalt de fragmentare apare în cazul lamelor din silex de platformă pre-balcanică (93%). Acest fapt poate fi legat în egală măsură de proprietățile materiei prime, cât și de o intensitate mai ridicată a utilizării silexului pre-balcanic. Paradoxal, lamele din silex balcanic, cu grosimi medii cuprinse între 5 și 10 mm, sunt fracturate mai des decât lamele cu câțiva milimetri mai subțiri (3–6 mm, silex moldovenesc), probabil datorită direcției diferite de aplicare a presiunii care a dus la fracturarea lor²⁶.

C. Unelte

Categoria uneltelor include piesele care prezintă modificări intenționate, executate fie în vederea amenajării unei părți active, fie pentru a facilita înmănușarea. Teoretic, pot fi considerate unelte și suporturile neretușate, în special lame, care prezintă pe una sau pe ambele laturi lungi

urme, probabil de utilizare, de forma striurilor, lustrului, sau a unor desprinderi semicirculare de mică întindere.

Gratoarele – cele mai multe sunt realizate pe extremitate distală de lamă din silex balcanic, fracturate, de dimensiuni variabile (15–39 mm lățime, 22–125 mm lungime). Marginile lungi ale suportului sunt, de cele mai multe ori, retușate direct, semi-abrupt. Frontul activ formează un unghi de 65–85° cu planul suportului. Partea opusă frontului activ poate fi naturală (treimea proximală a lamei-suport), suprafața unei fracturi situate în treimea mediană (uneori, aceasta este retușată sub forma unei troncături), sau poate fi formată prin convergența celor două margini lungi, retușate. Toate aceste variante reflectă, probabil, sisteme de înmănușare diferite.

Lame retușate – în această categorie am inclus suporturile laminare care prezintă retușă marginală continuă/parțială sau amenajări de tip troncatură/*encoche*. Suporturile au dimensiuni variabile (19–26 mm lățime, 28–73 mm lungime) și sunt retușate în diferite moduri (retușă directă/inversă, abruptă/semiabruptă/razantă/abrazivă).

Lamele retușate au fost identificate doar două astfel de piese, ambele din silex de Prut, reprezentate de fragmente (proximal și distal), cu una sau ambele margini lungi modificate prin retușă directă, abrazivă.

Deși nu este exclus ca fragmentele meziale de lame retușate să fi aparținut unor vârfuri, am încadrat în această categorie tipologică decât trei piese. Un exemplar descoperit întreg (21 mm lățime, 34 mm lungime) are partea distală ascuțită, formată de convergența celor două laturi lungi, modificate prin retușă *croisée*, semiabruptă. Partea proximală este intactă: bulb de percuție nu foarte bine marcat, talon fațetat. Două vârfuri ce au forme și dimensiuni asemănătoare (Pl. XXV/9, 10) au fost identificate în colțul de sud-est al lui L6 ce pare să indice prezența aici a unei „truse” de vânătoare.

A fost descoperit un *topor cioplit*, bipolar, nefinisat, ce pare să se afle în curs de „fabricare”.

Din **piatră șlefuită** au fost descoperite doar câteva piese între care două topoare (unul din silicolit ce prezintă urme de folosire), două herminete din piatră (una dintr-un șist gri-verzui) și trei dălțițe de culoare crem-maronie și două fragmente de topoare cu ceafa circulară și gaură de înmănușare (ambele de culoarea verzuie).

În așezare apar numeroase râșnițe, frecătoare și percutoare. Cea mai spectaculoasă este prezența *in situ* în L4, sub pereții căzuți, a unei râșnițe și a frecătorului aferent. Râșnița are peste 0,60 m lungime.

²⁶ În cazul presiunii aplicate perpendicular pe axa lungă a suportului, lamele mai subțiri se fracturează mai des decât cele groase; în cazul unei presiuni exercitate paralel cu axa lungă a suportului, lamele mai subțiri preiau mai bine șocul și îl distribuie pe toată lungimea, pe când lamele groase opun rezistență, de obicei în porțiunea mediană, astfel încât se fracturează mai des.

Două piese din gresie prezintă urme de utilizare în modelarea și ascuțirea unor unelte din os, corn, piatră.

Din categoria **MDA** au fost descoperite foarte puține piese. Punem acest fapt pe seama gradului precar de conservare a materialului osteologic în acest sit. Din așezare provin cinci *astragale* de ovicaprină/căprior tânăr²⁷, dintre care patru erau păstrate într-un vas descoperit în L5 (Pl. XXVI/6–8). Dintre aceste *astragale*, doar unul era perforat. Tot din os, în L2 a fost identificat un străpungător, iar în L5 o reprezentare antropomorfă și o falangă de ovicaprină șlefuită. Din L6 provine un *astragal* de bovină prelucrat. Un fragment de piesă prevăzută cu gaură de înmănușare realizată din corn de cervidă a fost descoperit în L5.

Deocamdată o apariție singulară este un mic **ac de cupru** (aproximativ 2,5 cm lungime), circular în secțiune.

Elemente de paleoeconomie

Descoperiri paleofaunistice: materialul este relativ sărac, conservarea este precară, majoritatea fragmentelor osteologice fiind calcinate. Un fenomen termic violent a stat la baza fragmentării destul de accentuate a acestor resturi, făcând dificilă aplicarea metodelor de analiză arheozoologică specifice. Au fost descoperite 119 resturi anatomice din care s-au determinat 71 fragmente (59,7% din total resturilor faunistice analizate). Din acest total, 81 de fragmente au fost descoperite în complexul 1/2003 de tip *zonă menajeră*, 14 de fragmente în L5, iar restul de 23 în L6. În urma studiului, 51 fragmente sunt atribuite mamiferelor domestice (69,2%), 19 celor sălbatice (30,8%), iar 10 sunt trecute nespecific în dreptul grupului *Bos taurus/Cervus elaphus*.

Vitei domestice (*Bos taurus*) îi sunt atribuite 10 fragmente. Trei *astragale* de pe partea stângă ne-au arătat că aceste resturi au aparținut la trei indivizi subadult/adulți. Oaia domestică (*Ovis aries*) este prezentă prin 5 ce au provenit de la doi indivizi, un juvenil cu vârsta mai mică de 6 luni și un adult cu vârsta între 2–4 ani. Individul juvenil este certificat printr-un coxal cu acetabulum neepifizat, iar cel adult este dovedit prin prezența unui molar trei inferior cu uzură medie. Din cauza lipsei unor criterii clare de discriminare specifică, un număr de nouă resturi au fost trecute ca aparținând grupei ovicaprinelor (*Ovis aries/Capra hircus*). Aceleași grupe i-au fost atribuite și cinci *astragale* prelucrate.

Porcul domestic (*Sus domesticus*) este cea mai semnificativă specie în acest complex cu 27 de fragmente (38%). În urma calculării numărului minim de indivizi (NMI) a reieșit că aceste resturi provin de la un juvenil/subadult și trei indivizi subadulti. Pe baza observării erupției/uzurii dentare acești indivizi aveau următoarele vârste de sacrificare: 8–10 luni, 16–20 luni, 24–30 luni și 30–36 luni.

Cerbul (*Cervus elaphus*) este atestat prin 16 fragmente, din care șapte sunt de *astragal*, iar nouă de corn. Prezența a trei *astragale* de pe aceeași parte ne-a indicat că aceste fragmente provin de la trei indivizi subadult/adulți.

Iepurele de câmp (*Lepus europaeus*) este atestat prin prezența a trei resturi ce au aparținut unui individ subadult/adult.

Tabel 1

Repartiția pe complexe a numărului de resturi (NR) și a numărului minim de indivizi (NMI)

Specii	NR	%	NMI	%
<i>Bos taurus</i>	10	14,1	3	23,1
<i>Ovis aries</i>	5	7	2	15,4
<i>Ovis aries/Capra hircus</i>	9	12,7	0	0
<i>Sus domesticus</i>	27	38	4	30,8
Total domestice	51	71,8	9	69,2
<i>Lepus europaeus</i>	3	4	1	7,7
<i>Cervus elaphus</i>	7	10	3	23,1
Total sălbatice	10	14	4	30,8
<i>Bos taurus/Cervus elaphus</i>	10	14,2	0	0
Total determinate	71	100	13	100
Total indeterminabile	39			
Total mamifere	110			
Coarne cerb	9			

Având la dispoziție un material destul de sărac ca NR și puternic fragmentat, este destul de dificil de conturat o imagine suficient de pertinentă privind exploatarea animalelor de către această comunitate. Am remarcat, din datele rezultate din analiza acestui material, o preferință pentru porc, pentru creșterea și exploatarea mamiferelor domestice (Tabel 1). Prezența subadultilor rezultați pentru această specie ne arată că aceștia erau sacrificați la o vârstă maximă de dezvoltare a masei corporale, și anume între 1,5–3 ani.

Descoperiri arheobotanice: în L5, într-un vas borcan (Pl. XXX/7), erau depozitate fructe și semințe de soc (*Sambucus nigra*²⁸ puțin carbonizate și bine conservate (Pl. XXX/3–6). Fructele (*drupe*

²⁷ Determinările au fost realizate de Adrian Bălășescu și Stephanie Brehard de la CNCP din MNIR și UMR 7209 – CNRS, cărora le mulțumim.

²⁸ Determinările au fost realizate de către Felicia Monah, căreia îi mulțumim.

baciforme) erau în număr de 76, iar semințele în număr de 792²⁹. În resturile de pereți arși ai lui L1 s-au conservat amprente de frunze, dar care nu au evidente caractere de determinare (Pl. XXX/1, 2). O singură amprentă pare să aparțină fagului (*Fagus silvatica*). Este de remarcat că fagul și socul ocupă același tip de habitat³⁰.

Elemente de cronologie relativă

Vom expune doar câteva elemente ce se pot constitui în repere utile în încercarea de a implica așezarea într-o discuție ce privește cadrul evolutiv mai larg al comunităților eneolitice de la Dunărea de Jos.

Ceramica din acest sit nu prezintă caracteristici speciale. Cea pictată este rară și în același timp slab conservată. Pictura este în cea mai mare parte monocromă, cu alb sau roșu, dar apar și câteva fragmente în care este prezentă bicromia. Lipsa materialului ceramic pictat tricrom ar plasa așezarea de la Mălăiești de Jos la începutul evoluției aspectului cultural Stoicani-Aldeni, ceea ce nu credem că este cazul³¹. Pictura cu alb înainte de ardere, considerată una din trăsăturile definitorii pentru acest aspect cultural³², apare și pe ceramica culturii Gumelnița. Tehnica picturii cu roșu crud, dar și cu alb prăfos după ardere, era cunoscută comunităților precucuteniene târzii³³, dar și a celor gumelnițene timpurii³⁴.

Decorul canelat, orizontal sau oblic, este de tradiție Precucuteni III³⁵. De altfel, canelura persistă cel mai mult în decorarea ceramicii culturii Precucuteni de-a lungul evoluției sale³⁶. Micile adâncituri circulare

sau elipsoidale imprimate, ce sunt frecvente pe ceramica fină, sunt caracteristice și ceramicii precucuteniene³⁷. În așezare au fost descoperite vase pe care apar linii incizate, ce formau motive spiraliforme cu analogii atât în mediul cultural Gumelnița, cât și Precucuteni III³⁸.

Câteva forme de vase merită amintite și incluse în discuție. Au fost descoperite două vase *askos*. Acest tip de vas considerat de origine sudică, apare în cultura Gumelnița în etapele A2-B1³⁹, dar și în cultura Precucuteni III la Traian, Isaiia, Poduri, Luka Vrublețkaia, Coșernița, Alexandrovka⁴⁰. *Askos*-uri au fost descoperite și în așezările Stoicani-Aldeni la Stoicani, Suceveni, Dodești⁴¹, Vulcănești⁴². Deocamdată, *askos*-urile nu au fost descoperite în așezări Gumelnița A1 de la Dunărea de Jos, supoziția că ele au fost preluate în mediul Stoicani-Aldeni direct din cultura Gumelnița A1, nefiind încă susținută⁴³. M. Șimon considera vasul *askos* în cadrul tipologiei Stoicani-Aldeni ca având origini precucuteniene⁴⁴. La Coșernița I, într-o așezare considerată Precucuteni III timpuriu, apare un *askos* ce indică o contemporaneitate Precucuteni III timpuriu – Gumelnița A2⁴⁵, sincronism subliniat și de alți autori⁴⁶.

Un vas tubular, fragmentar, pare să fie un *rhyton*. Partea proximală este evazată, vârful este ascuțit. Vasele de tip *rhyton*, deși sunt descoperiri rare, apar în niveluri gumelnițene A2 și B1 la Căscioarele, Vidra, Sultana, Stara Zagora⁴⁷. O piesă fragmentară a fost descoperită în anul 2009 în așezarea eneolitică de la Seciu⁴⁸. Aceste două piese par să fie din punct de vedere cronologic ceva mai timpurii și în același timp apar în arealul definit de descoperirile de tip Stoicani-Aldeni.

O altă categorie de vase bine reprezentată este cea a suporturilor (Pl. XXI). Acestea sunt atât

²⁹ Semințe de soc au mai fost descoperite pe teritoriul

României în așezarea de la Radovanu (jud. Călărași), într-o locuință dintr-un nivel de locuire atribuit culturii Gumelnița A1: Cărciumaru 1996, p. 112, 188; Cărciumaru, Pleșa, Mărgărit 2005, p. 153. De asemenea, au fost descoperite în nivelele de locuire Cucuteni A și Cucuteni B din *tell*-ul de la Poduri (jud. Bacău), vezi Monah, Monah 2008, p. 138–139. Soc negru a fost descoperit și în așezarea Vinca de la Limba (jud. Alba), vezi Ciută 2009, p. 88. *Sambucus nigra* este o specie de origine europeană. Socul este comun pentru tot teritoriul României. Fructele și florile de soc au valoare alimentară și medicinală. Scoarța copacului este folosită pentru obținerea culorii negre: Cărciumaru 1996, p. 188; Cărciumaru, Pleșa, Mărgărit 2005, p. 153; Monah, Monah 2008, p. 138.

³⁰ Frînculeasa 2009.

³¹ Comșa 1963; Dragomir 1983, p. 21–22; (o discuție legată de acest aspect, deși necesară, nu se impune aici).

³² Dumitrescu 1963, p. 62; Dragomir 1970, p. 86; Șimon 1986, p. 16; Sorokin 2001, p. 85.

³³ Dumitrescu 1963, p. 58, 60.

³⁴ Voinea 2005.

³⁵ Dumitrescu 1963, p. 63; Șimon 1986, p. 16.

³⁶ Marinescu-Bîlcu 1974, p. 75–76.

³⁷ Dumitrescu 1963, p. 63; Șimon 1986, p. 16.

³⁸ Dumitrescu 1963, p. 63; Marinescu-Bîlcu 1974, p. 76–77.

³⁹ Șimon 1986, p. 15; Marinescu-Bîlcu 1990; Voinea 2005, p. 46.

⁴⁰ Marinescu-Bîlcu 1974, fig. 62/2; Marcheveci 1996; Sorokin 2001: 82; Monah *et al.* 2003; Slavcev 2005a, p. 164; Ursulescu, Tencariu 2007, p. 136, fig. 9/1.

⁴¹ Dragomir 1970, fig. 19; 1983, p. 80–81.

⁴² Bielecki 1978, fig. 21/1.

⁴³ Dragomir 1983, p. 81.

⁴⁴ Șimon 1986, p. 15.

⁴⁵ Slavcev 2005a.

⁴⁶ Bem 2001, p. 45.

⁴⁷ Marinescu-Bîlcu, 1999–2000, p. 251–261; Voinea, 2005, p. 47.

⁴⁸ Frînculeasa 2009a, pl. 13/14, 16/4; 2010, pl. 7/12; Frînculeasa, Negrea 2010, pl. 5/12, 7/4; 2010a, pl. 7/4–6.

de tip *colac* (Pl. XXI/11, 13-16), cât și cilindrice (Pl. XXI/1–4, 8, 12), goale în interior. De asemenea, apar fragmente de *altare* suport. Cele de tip *colac* au analogii în mediul clasic Gumelnița⁴⁹, dar apar și în zona de nord a Munteniei la Lișcoteanca *Movila Olarului*⁵⁰, Brăilița⁵¹, Coțatcu⁵². Suportii conici înalți, cilindrici, au analogii în mediul cultural Cucuteni și Petrești. În Muntenia, astfel de vase au fost descoperite la Coțatcu⁵³, Sultana *Malu Roșu*, Seciu⁵⁴, Sudiți⁵⁵. Trebuie spus că, deși forma suportilor nu e specifică culturii Gumelnița, cu excepția unui singur vas, pasta și arderea ceramicii în niciun caz nu sunt cucuteniene. Același lucru se remarcă și pentru vasele suport conice descoperite la Seciu sau Coțatcu. Legat de pastă, la Mălăieștii de Jos un singur vas, ce pare să fie un capac, dar păstrat fragmentar, are o pastă cărămiziu-portocalie, foarte compactă, cu o ardere oxidantă foarte bună, asemănătoare cu cea cucuteniană.

Câteva vase tronconice cu pereții scunzi și oblici, prevăzute cu o tortiță triunghiulară ce funcționa ca un „jgheab/căuș” de scurgere a lichidului, peretele fiind perforat deasupra jgheabului, au analogii cu ceramica Precucuteni⁵⁶, Gumelnița⁵⁷, dar și Stoicani-Aldeni⁵⁸. Vase asemănătoare au fost descoperite recent la Seciu⁵⁹.

Legat de elementele transilvănene, remarcăm alături de suportii cilindrici, unele vase tronconice – *cratere*, cu baza îngustă, ce își găsesc analogii inclusiv în ceramica Petrești⁶⁰.

Mai evidențiem apariția unor vase cu torți etajate, având corpul sferoidal și gâtul înalt conic, ce au analogii cu altele asemănătoare descoperite la Dodești, Suceveni, Seciu în așezări atribuite aspectului cultural Stoicani-Aldeni, la Târpești⁶¹, și Isaiia⁶² în niveluri Precucuteni II-III, dar și în mediul Bolgrad la Vîlcănești⁶³.

Ar fi de reținut apariția în L5 și L6 a unor vase ce au o oarecare relevanță cronologică mai ales dincolo de etapa A1 a culturii Gumelnița. În această categorie includem vasele de tip *askos* ce deocamdată sunt apariții post A1, suportii înalți ce sunt specifici culturii Cucuteni A2–A3.

La Mălăieștii de Jos a fost descoperit și un fragment de vas cu atribute antropomorfe⁶⁴, având o toartă „digitată” decorată cu patru nervuri ce porneau de la baza ei superioară spre gâtul vasului. La partea superioară a acestor nervuri, între primele două „degete” spre dreapta, se află două pastile alveolate. Piesa, prin apariția celor două pastile, are analogiile cele mai apropiate în fragmentul de vas descoperit la Dodești⁶⁵, dar și în cele de la Igești-Scândureni⁶⁶. Ambele decoruri au două pastile, diferența constând în numărul degetelor: trei la Dodești, patru la Mălăieștii de Jos, cinci pastile dispuse în „vârful degetelor” în cazul celui de la Igești-Scândureni are. Torți „digitate” au fost descoperite în așezările Precucuteni III de la Iași⁶⁷, Luka-Vrublevetkaia⁶⁸, Alexandrovka⁶⁹, Izvoare – nivelul III⁷⁰, Târpești⁷¹, în așezări atribuite aspectului Stoicani-Aldeni la Dodești, Suceveni⁷², Igești-Scândureni, Gura Idrici⁷³, în așezarea Cucuteni A3 de la Hăbășești⁷⁴. Recent, în așezarea eneolitică de la Seciu (jud. Prahova) au fost descoperite două reprezentări plastice asemănătoare⁷⁵.

O statueta antropomorfă *cu rochie* a fost identificată în exteriorul așezării de la Mălăieștii de Jos, la vest de aceasta. Astfel de reprezentări sunt prezente în cultura Gumelnița în etapele A2 și B1 la Căscioarele, Pietrele, Tangâru, Sultana, Blejești, Gumelnița⁷⁶, iar în nordul Munteniei la Budureasca⁷⁷, Boboci⁷⁸, Seciu⁷⁹.

⁶⁴ Frînculeasa 2006.

⁶⁵ Nițu 1971, p. 80, fig. 6/4.

⁶⁶ Rotaru 2006, fig. 2/6.

⁶⁷ Nițu 1971, p. 80.

⁶⁸ Nițu 1971, p. 80.

⁶⁹ Sorokin 2001, p. 82.

⁷⁰ Vulpe 1957, p. 218, fig. 217/3, 219/2.

⁷¹ Marinescu-Bîlcu 1974, fig. 84/7–8.

⁷² Nițu 1971; 1973–1974.

⁷³ Rotaru 2006, p. 3–4, fig. 2/6, 3/6.

⁷⁴ Dumitrescu *et al.* 1954, pl. CXIX/8.

⁷⁵ Frînculeasa, Negrea 2010, pl. 5/3–4.

⁷⁶ Andreescu 2002.

⁷⁷ Teodorescu, Peneș 1984, p. 34: este redată ilizibil, iar reconstituirea acesteia ca și piesă antropomorfă cu vas pe cap considerăm că este eronată; statueta a fost redată (foto și desen) în: Frînculeasa 2010, fig. 50/9, 185/5.

⁷⁸ Peneș, Paveleț 2001.

⁷⁹ Frînculeasa 2004; Frînculeasa, Negrea 2010; 2010a; Frînculeasa 2011.

⁴⁹ Voinea 2005, pl. 42.

⁵⁰ Harțușche, Anastasiu 1976, nr. 197.

⁵¹ Harțușche, Anastasiu 1968, fig. 31.

⁵² Paveleț 2010.

⁵³ Andreescu *et al.* 2008, pl. 4/2; Paveleț 2010.

⁵⁴ Frînculeasa 2009a.

⁵⁵ Frînculeasa 2010.

⁵⁶ Marinescu-Bîlcu 1981, fig. 92/70–72; Slavcev 2005, p. 44, fig. 1/2.

⁵⁷ Voinea 2005; Frînculeasa 2009a.

⁵⁸ Dragomir 1983, p. 64; Sorokin 2001, p. 82.

⁵⁹ Frînculeasa 2009a; Frînculeasa, Negrea 2010, pl. 4/5, 6/3; Frînculeasa 2011, pl. 22/13, 31/6, 37/3.

⁶⁰ Paul 1992.

⁶¹ Marinescu-Bîlcu 1981, fig. 63/6.

⁶² Ursulescu, Tencariu 2004.

⁶³ Dragomir 1983.

Formele ceramice, dar și decorurile ce sunt comune manifestărilor Gumelnița, Precucuteni și Cucuteni, marchează baza genetică a aspectului cultural Stoicani-Aldeni, fără a putea afirma ce elemente au o pondere mai mare. Mai punctăm prezența unor piese din silex cu originea în alte arii geografice și a unor analogii în mediul cucutenian a plasticii antropomorfe din lut.

Așezarea de la Mălăieștii de Jos poate fi legată de descoperirile atribuite aspectului cultural Stoicani-Aldeni. Ea evoluează pe un palier cronologic contemporan probabil cu sfârșitul etapei A1, dar mai curând în plină etapă A2 a culturii Gumelnița. Descoperirile din acest sit se constituie într-un reper important al evoluției așezărilor Stoicani-Aldeni, dincolo de limitele etapei A1 a culturii Gumelnița⁸⁰.

Concluzii

Așezarea este situată în zona colinară amplasată la limita de nord a unei microzone caracterizată de terase întinse, relativ înalte, la 3,3 km nord de confluența râurilor Vârbilău și Teleajen. Deși în zona de sud a terasei *Mornelului* avea un spațiu larg unde putea să-și dorească așezarea, comunitatea eneolitică a preferat această margine de terasă izolată și apărată natural din trei părți, probabil intervenind și modelând calea de acces pentru izolare.

Comunitatea eneolitică de aici a identificat soluții ingenioase pentru a amenaja acest spațiu restrâns, construind locuințe adaptate situației topografice. Urmele unor terase artificiale au fost evidențiate de cercetarea arheologică. Așezarea avea în jur de 4000 mp, cu 6–8 locuințe, și care probabil nu au evoluat în același segment cronologic. Locuințele erau relativ mici, cu una sau două camere. Remarcăm bogăția inventarului locuințelor mai ales în ceramică întregibilă. Uneltele și resturi din silex și piatră apar des în afara locuințelor și în gropile menajere. Resturile faunistice sunt foarte rare și în același timp slab conservate.

Probabil această comunitate restrânsă exploata terasa aflată în apropiere ce are în prezent o suprafață de aproximativ 17,5 hectare (700 × 250 SN-EV)⁸¹. Numeroasele râșnițe de mari dimensiuni, frecătoarele și piesele din silex cu urme de lustruire descoperite în așezare demonstrează indirect cultivarea plantelor. Descoperirea unor vârfuri din silex, dar și a unor

oase de mamifere sălbatice, demonstrează practicarea vânătorii. În zonă existau păduri de foioase așa cum o indică determinările arheobotanice (socul și foioasele evoluând în medii ecologice asemănătoare).

Succesiunea de complexe arheologice identificate, urmele demantelării unor construcții, inventarul așezării, toate sunt indicii ale unei dinamici complexe a acestei comunități. Remarcăm și descoperirea unor materiale arheologice în exteriorul nucleului așezării.

***

Situl de la Mălăieștii de Jos se află în bazinul mijlociu al râului Teleajen, în apropierea celor de la Seciu și Gura Vitioarei. Între aceste trei așezări poate fi trasat un triunghi, distanța în linie dreaptă între ele fiind de aproximativ 10 km. Din punct de vedere al altitudinii, ele sunt plasate între intervalul 290–380 m. Cadrul natural este dominat de coline și dealuri, la baza cărora există mici terase. Așezarea de la Mălăieștii de Jos este situată pe o terasă la baza unui deal ce domină zona, cea de la Seciu pe marginea unui deal⁸², iar situl de la Gura Vitioarei este dispus pe platoul unui deal conic, izolat natural⁸³. Mai la sud, într-un peisaj deja dominat de câmpie, au fost identificate așezări Gumelnița la Ploiești și Gherghița, iar spre est *tellul* de la Colceag și așezarea de la Urlați⁸⁴.

Așezarea de la Mălăieștii de Jos este situată la periferia mediului cultural gumelnițean, într-un areal tradițional atribuit aspectului cultural Stoicani-Aldeni. Este amplasată la periferia sud-vestică a acestuia, aspectul Stoicani-Aldeni fiind definit ca un aspect mixt, format din elemente preponderent Gumelnița amestecate cu cele Precucuteni-Cucuteni. Dacă elementele culturale aparținând celor două arealuri sunt relativ ușor de identificat prin analiza materialelor arheologice descoperite, încă nu am stabilit apartenența omului ce se manifesta în acest areal. În ambele cazuri, prezența unei comunități din Moldova sau din sudul Munteniei, ne aflăm în situația uneia aflată la periferia spațiului cultural cu care s-ar fi putut identifica.

BIBLIOGRAFIE

- Andreescu 2002 – R. Andreescu, *Plastica antropomorfă gumelnițeană. Analiză primară*, București, 2002.
Andreescu et al. 2006 – R. Andreescu, A. Frînculeasa, E. Paveleț, T. Nica, I. Torcică, *Considerații preliminare*

⁸⁰ Frînculeasa 2007; idem 2010a, p. 176–182.

⁸¹ În cercetările de suprafață derulate de-a lungul timpului, am identificat în acest perimetru câteva mici unelte din silex.

⁸² Frînculeasa, Negrea 2010; Frînculeasa 2011.

⁸³ Comșa, Georgescu 1981.

⁸⁴ Frînculeasa, Niță, Dumitrașcu 2008; A. Frînculeasa 2008; idem 2010.

- asupra așezării eneolitice de la Mălăieștii de Jos (Jud. Prahova), Mousaios 11, 2006, p. 9–33.
- Andreescu et al. 2008 – R. Andreescu, L. Grigoraș, E. Paveleț, K. Moldoveanu, *Raport preliminar privind cercetările arheologice din tell-ul neo-eneolitic de la Coțatcu, com. Podgoria, jud. Buzău, Campania 2008*, Mousaios, 13 2008, p. 41–50.
- Bem 2001 – C. Bem, *Noi propuneri pentru o schiță cronologică a eneoliticului românesc*, Pontica 23–24, 2001, p. 25–121.
- Bielecki 1978 – Vl. Bielecki, *Rannii eneolit nizovii Pruta i Dunaja*, Chișinău, 1978.
- Cârciumaru 1996 – M. Cârciumaru, *Paleoetnobotanica*, Iași, 1996.
- Cârciumaru, Pleșa, Mărgărit 2005 – M. Cârciumaru, M. Pleșa, M. Mărgărit, *Omul și plantele. Manual de analiză carpologică*, Târgoviște, 2005.
- Cioflan, Rotaru 1988 – T. Cioflan, E. Rotaru, *Figurine antropomorfe neolitice descoperite la Popești, județul Argeș*, Revista Muzeelor și Monumentelor 25, 4, 1988, p. 49–52.
- Ciută 2009 – B. Ciută, *Cultivarea plantelor în pre- și protoistoria bazinului intracarpatic din România. Analize statistice și spațiile efectuate asupra macroresturilor vegetale*, Biblioteca Brukenthal XXXIV, Sibiu, 2009.
- Comșa 1963 – E. Comșa, *Unele probleme ale aspectului cultural Aldeni II (Pe baza săpăturilor de la Drăgănești-Tecuci)*, SCIV 14, 1963, 1, p. 7–32.
- Comșa 1979 – E. Comșa, *Les figurines en os appartenant a la phase moyenne de la culture Gumelnița*, Dacia, N.S., 23, 1979, p. 69–77.
- Comșa 1995 – E. Comșa, *Raporturile dintre comunitățile culturii Gumelnița și cele ale aspectului cultural Aldeni II, reprezentate prin figurinele antropomorfe*, CCDJ, XIII–XIV, 1995, p. 19–28.
- Comșa, Georgescu 1981 – E. Comșa, V. Georgescu, *Cetățuia geto-dacă de pe Dealul Movila de la Gura Vitioarei*, SCIVA, 32, 1981, 2, p. 271–282.
- Comșa, Georgescu 1983 – E. Comșa, V. Georgescu, *Așezarea neolitică de tip Aldeni II de la Mălăieștii de Jos (jud. Prahova)*, SCIVA, 34, 1983, 4, p. 334–349.
- Dragomir 1970 – I. T. Dragomir, *Aspectul cultural Stoicani-Aldeni, considerații asupra ceramicii*, Danubius 4, 1970, p. 25–91.
- Dragomir 1983 – I. T. Dragomir, *Eneoliticul din sud-estul Moldovei, aspectul Stoicani-Aldeni*, București, 1983.
- Dragomir 1985 – I. T. Dragomir, *Repertoriul descoperirilor arheologice de aspect cultural Stoicani-Aldeni*, Danubius, 12–13 (1984–1985), p. 7–48.
- Dumitrescu 1963 – Vl. Dumitrescu, *Originea și evoluția culturii Cucuteni-Tripolie (I)*, SCIV, 14, 1963, 1, p. 51–76.
- Dumitrescu et al. 1954 – Vl. Dumitrescu, H. Dumitrescu, M. Petrescu-Dîmbovița, N. Gostar, *Hăbășești monografie arheologică*, București, 1954.
- Frînculeasa 2004 – A. Frînculeasa, *Plastica antropomorfă și zoomorfă din epoca neo-eneolitică din patrimoniul Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova*, Cumidava 26, 2004, p. 26–46.
- Frînculeasa 2006 – A. Frînculeasa, *Fragmente ceramică decorate antropomorf descoperite în așezarea eneolitică de la Mălăieștii de Jos-Județul Prahova*, Argesis. Studii și comunicări, Seria Istorie, 15, 2006, p. 31–40.
- Frînculeasa 2007 – A. Frînculeasa, *Aspectul cultural Stoicani-Aldeni, repere de cronologie relativă*, Peuce S.N., 5, 2007, p. 7–32.
- Frînculeasa 2008 – A. Frînculeasa, *Epoca eneolitică în nordul Munteniei. O evaluare cultural-istorică*, Mousaios 13, 2008, p. 7–39.
- Frînculeasa 2009 – A. Frînculeasa, *Descoperiri arheobotanice în așezarea eneolitică de la Mălăieștii de Jos (jud. Prahova)*, Buletinul Muzeului Județean Teleorman, Seria Arheologie, 1, 2009, p. 93–97.
- Frînculeasa 2009a – A. Frînculeasa, *Vasele din lut descoperite în așezarea din epoca eneolitică de la Seciu (jud. Prahova)*, Danubius 27, 2009, p. 5–38.
- Frînculeasa 2010 – A. Frînculeasa, *Noi informații privind cercetările arheologice de la Sudiți, com. Gherăseni (jud. Buzău) – Descoperiri din epoca neo-eneolitică*, Mousaios 15, 2010, p. 23–54.
- Frînculeasa 2010a – A. Frînculeasa, *Epoca neolitică în nordul Munteniei (Contribuții arheologice asupra evoluției comunităților umane în epoca neolitică în nordul Munteniei)*, Ploiești, 2010.
- Frînculeasa 2011 – A. Frînculeasa, *Seciu – județul Prahova: un sit din epoca neo-eneolitică în nordul Munteniei*, București, 2011.
- Frînculeasa, Niță, Dumitrașcu 2008 – A. Frînculeasa, L. Niță, V. Dumitrașcu, *Asupra descoperirilor aparținând culturii Gumelnița de la Urlați (jud. Prahova)*, Acta Musei Tutovens 3, 2008, p. 94–105.
- Frînculeasa, Negrea 2010 – A. Frînculeasa, O. Negrea, *Un sit din epoca neo-eneolitică în zona colinară a Munteniei – Seciu, jud. Prahova*, Buletinul Muzeului Județean Teleorman, Seria Arheologie, 2, 2010, p. 45–68.
- Frînculeasa, Negrea 2010a – A. Frînculeasa, O. Negrea, *Plastica antropomorfă și zoomorfă din situl neo-eneolitic de la Seciu (jud. Prahova)*, Mem. Antiq. 25–26 (2008–2009), 2010, p. 115–138.
- Harțuche 1987 – N. Harțuche, *Cercetările arheologice de la Lișcoteanca I. Așezarea „Movila Olarului” (1970–1976)*, Istros N.S., V, 1987, p. 7–90.
- Harțuche 2002 – N. Harțuche, *Complexul arheologic Brăilița*, BTHR 35, București, 2002.
- Harțuche, Anastasiu 1968 – N. Harțuche, F. Anastasiu, *Brăilița*, Brăila, 1968.
- Harțuche, Anastasiu 1976 – N. Harțuche, F. Anastasiu, *Catalogul selectiv al colecției de arheologie a Muzeului Brăilei*, Brăila, 1976.
- Ilie 2007 – A. Ilie, *Mod de gestionare a produselor agricole la comunitățile gumelnițene nord-dunărene*, Valachica 20, 2007, p. 131–140.
- Marchevici 1996 – V. Marchevici, *Vase zoomorfe eneolitice din Republica Moldova, Cucuteni aujourd' hui* (ed. D. Monah, Gh. Dumitroaia), BMA II, Piatra-Neamț, 1996, p. 253–262.
- Marinescu-Bîlcu 1974 – S. Marinescu-Bîlcu, *Cultura Precucuteni pe teritoriul României*, București, 1974.
- Marinescu-Bîlcu 1981 – S. Marinescu-Bîlcu, *Tîrpești From Prehistory to History in Eastern Romania*, BAR International Series 107, Oxford, 1981.
- Marinescu-Bîlcu 1990 – S. Marinescu-Bîlcu, *Askoi et rhytons eneolithique des regions balkano-danubiennes et leurs relations avec le Sud, a lumiere de quelques pieces de Câșcioarele*, Dacia N.S., 34, 1990, p. 5–21.

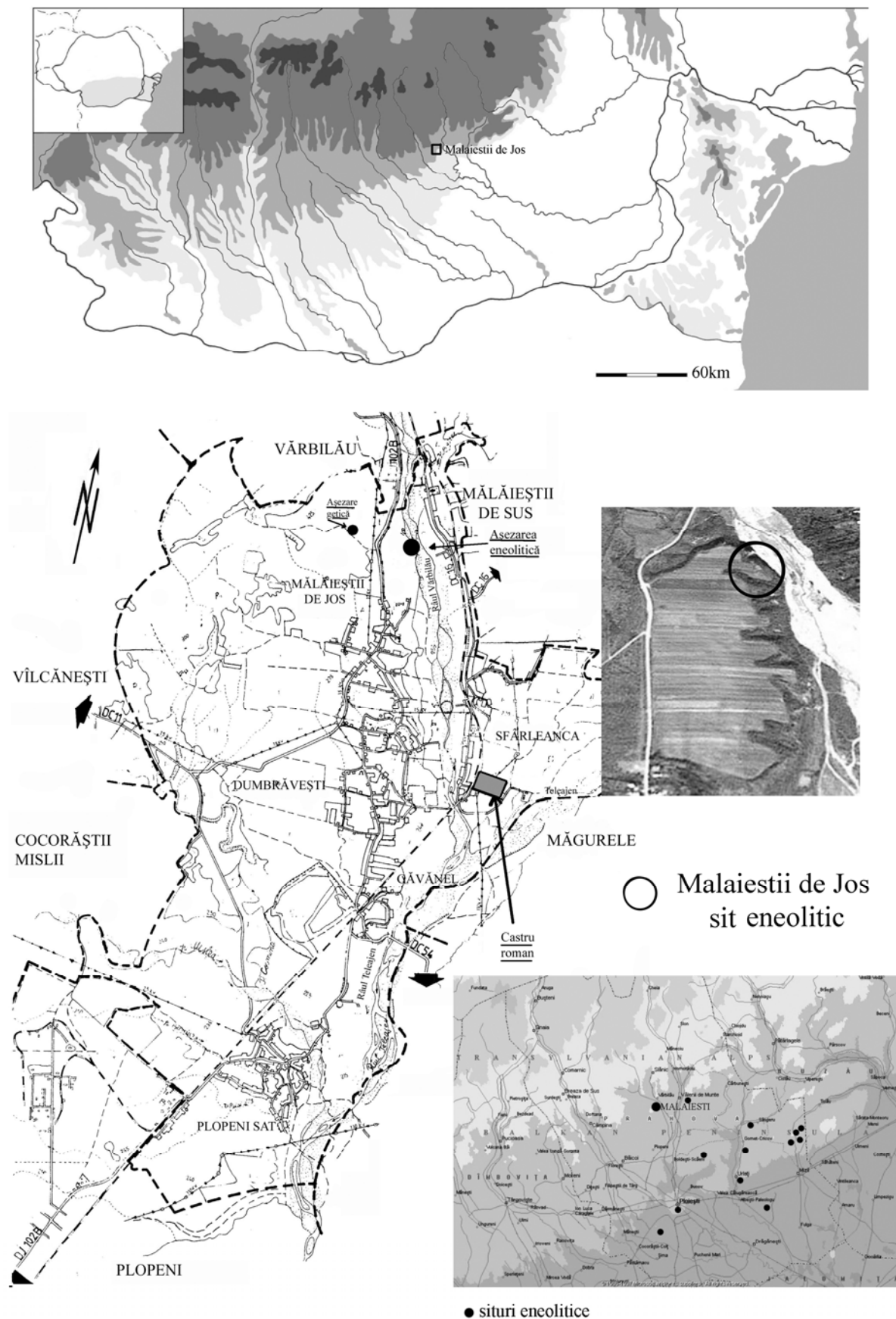
- Marinescu-Bîlcu 1999–2000 – S. Marinescu-Bîlcu, *Rhyta sau vase zoomorfe*, Buletinul Muzeului „Teohari Antonescu”, 5–6 (1999–2000), 2000, p. 251–261.
- Monah et al. 2003 – D. Monah, Gh. Dumitroaia, F. Monah, C. Preoteasa, R. Munteanu, D. Nicola, *Poduri-Dealul Ghindaru o Troie în Subcarpații Moldovei*, BMA XIII, Piatra-Neamț, 2003.
- Monah, Monah 2008 – F. Monah, D. Monah, *Cercetări arheobotanice în tell-ul calcolitic Poduri-Dealul Ghindaru*, BMA XIX, 2008, Piatra-Neamț.
- Nania 1967 – I. Nania, *Locuitorii gumelnițeni în lumina cercetărilor de la Teiu*, SAI, 9, 1967, p. 7–24.
- Nițu 1971 – A. Nițu, *Noi descoperiri de reprezentări antropomorfe în relief pe ceramica Cucuteni A*, Carpica, IV, 1971, p. 81–88.
- Nițu 1973–1974 – A. Nițu, *Un vas antropomorf de tip Stoicani-Aldeni de la Suceveni (Galați)*, Carpica 6–7, 1973–1974, p. 7–15.
- Paul 1992 – I. Paul, *Cultura Petrești*, București, 1992.
- Paveleț 2010 – E. Paveleț, *Ceramica Stoicani-Aldeni din așezările de la Mălăieștii de Jos (jud. Prahova) și Coțatcu (jud. Buzău)*, Ploiești, 2010.
- Peneș, Paveleț 2001 – M. Peneș, E. Paveleț, *Așezarea de la Boboci, comuna Jugureni, județul Prahova*, Mousaios 7, 2001, p. 9–15.
- Rotaru 2006 – M. Rotaru, *Plastica antropomorfă specifică aspectului cultural Stoicani-Aldeni din așezări situate în partea de sud est a județului Vaslui*, ActaMM 25–27 (2004–2006), 2006, p. 1–7.
- Slavcev 2005 – V. Slavcev, *Precucuteni influences on pottery on the final phase of Hamangia culture*, în *Cucuteni, 120 years of researches. Time to sum up*, BMA, XVI (editor Gh. Dumitroaia et al.), Piatra-Neamț, 2005, p. 39–54.
- Slavcev 2005a – V. Slavcev, *About the beginning of Gumelnița culture in North-East of Balkan Peninsula*, CCDJ 22, 2005, p. 161–166.
- Sorokin 2001 – V. Sorokin, *Relațiile între culturile Precucuteni-Tripolie A și Bolgrad-Aldeni*, Tyragetia 10, 2001, p. 81–90.
- Șimon 1986 – M. Șimon, *Unele probleme ale aspectului cultural Stoicani-Aldeni*, SCIVA, 37, 1986, 1, p. 5–28.
- Teodorescu, Peneș 1984 – V. Teodorescu, M. Peneș, *Matricea de incidență a siturilor de la Budureasca (Budureasca I-Budureasca 31) jud. Prahova, oglindă a continuității multimilenare de viață, a unității culturale și a densității paleodemografice în zonă*, AMIAP, I, 1984, p. 11–50.
- Ursulescu, Tencariu 2004 – N. Ursulescu, F. A. Tencariu, *Un vas neobișnuit din așezarea precucuteniană de la Isaiia (jud. Iași)*, Carpica 33, 2004, p. 41–52.
- Ursulescu, Tencariu 2007 – N. Ursulescu, F. Tencariu, *Noi date privind arhitectura locuințelor din cultura Precucuteni*, în vol. *Dimensiunea europeană a civilizație eneolitică est-carpatică*, (ed. N. Ursulescu), Iași, 2007, p. 131–156.
- Voinea 2005 – V. M. Voinea, *Ceramica complexului cultural Gumelnița-Karanovo VI, fazele A1 și A2*, Constanța, 2005.
- Vulpe 1957 – R. Vulpe, *Izvoare. Săpăturile din 1936–1948*, București, 1957.
- PL. III – Mălăieștii de Jos, locuința 1: detalii din timpul cercetărilor.
- PL. IV – Mălăieștii de Jos, locuința 2: detalii din timpul cercetărilor.
- PL. V – Mălăieștii de Jos, locuința 3: detalii din timpul cercetărilor.
- PL. VI – Mălăieștii de Jos, locuința 4: detalii din timpul cercetărilor.
- PL. VII – Mălăieștii de Jos, locuința 5: detalii din timpul cercetărilor.
- PL. VIII – Mălăieștii de Jos, locuința 5: detalii din timpul cercetărilor.
- PL. IX – Mălăieștii de Jos: detalii din timpul cercetărilor (1–3); groapă de provizii? sau cuptor (4–6).
- PL. X – Mălăieștii de Jos, locuința 2: plan și profil stratigrafic.
- PL. XI – Mălăieștii de Jos: 1. plan parțial al locuinței 5; 2. desen al profilului de sud dintre sectoarele 13A și 13C.
- PL. XII – Mălăieștii de Jos: schiță a planului general de săpătură arheologică și de dispunere a complexelor arheologice.
- PL. XIII – Mălăieștii de Jos: ceramică descoperită în locuința 1: cupe, boluri și castronașe.
- PL. XIV – Mălăieștii de Jos: ceramică descoperită în locuința 1: castroane (1, 2, 8, 10), castronașe (3, 4, 11), boluri (6), vase borcan (12, 13), vase amforoidale fragmentare (16, 17), capace (9?, 14).
- PL. XV – Mălăieștii de Jos, inventar locuința 2: ceramică (1–7, 11), piesă din os (8), fragment statueta antropomorfă (9), așchie din silex (10).
- PL. XVI – Mălăieștii de Jos, ceramică din locuința 5: cupe (3–6, 8–10), castronașe (1, 2, 6, 7), pahare (12–14).
- PL. XVII – Mălăieștii de Jos, ceramică din locuința 5: castroane (14–16), castronașe, strecurătoare (12), vase miniaturale (11), capac pictat în interior (10), fragmente de vase pictate (8, 9), capac (7), cupe (3, 5), vas de provizii (4).
- PL. XVIII – Mălăieștii de Jos, ceramică din locuința 5: castroane (1–7, 11), castronaș decorat (12), tipsii (8–10).
- PL. XIX – Mălăieștii de Jos, ceramică din locuința 5: vase borcan (2, 3, 7, 8, 11), castroane (5, 4, 12), vase de provizii (6, 9, 10), vase tronconice (13–14).
- PL. XX – Mălăieștii de Jos, ceramică din locuința 5: vase amforoidale (1–4, 6–7, 11), vase borcan (5, 8, 9, 10).
- PL. XXI – Mălăieștii de Jos, vase de tip suport: suporti cilindrici (1–10, 12), suporti „colac” (13–16); 1–11, 13–16 – fără scară.
- PL. XXII – Mălăieștii de Jos, vase de provizii descoperite în: locuința 1 (2), locuința 2 (8), locuința 5 (4, 6, 7, 9), locuința 6 (1, 3, 5).
- PL. XXIII – Mălăieștii de Jos: pintadere din lut (1, 2, 5, 6), discuri din lut decorate (3, 4), linguri din lut (7–11).
- PL. XXIV – Mălăieștii de Jos: forme de vase descoperite în 2002–2009, parțial 2010 (fără scară).
- PL. XXV – Mălăieștii de Jos, piese din silex: suporturi pentru unelte (2–7, 15), gratoare (1, 8, 13, 14), vârfuri de săgeată (9–11).
- PL. XXVI – Mălăieștii de Jos, piese din piatră și os: dăltițe, toporașe (1–3), astragale (6–8), os în curs de prelucrare (4), împungător din os (5), frecător (9), rășnițe (10, 12).
- PL. XXVII – Mălăieștii de Jos, plastică antropomorfă din lut.
- PL. XXVIII – Mălăieștii de Jos, statuete antropomorfe din os (1, 3), lut (2), vas askos descoperit în locuința 5 (4), reprezentări antropomorfe pe perete de vas (5, 6).
- PL. XXIX – Mălăieștii de Jos, plastică zoomorfă din lut; protome zoomorfe atașate pe vase (1, 3).
- PL. XXX – Mălăieștii de Jos, descoperiri paleobotanice: amprente de frunze (1–2), semințe și fructe de *sambucus nigra* (1–6), vas în care au fost descoperite semințele și fructele de *sambucus nigra*.

LISTA ILUSTRAȚIILOR

- Pl. I – Mălăieștii de Jos și poziționarea sitului eneolitic.
- Pl. II – Mălăieștii de Jos, poziționarea sitului arheologic: 1. ortofotoplan; 2. imagine aeriană (foto: Carmen Bem, iunie 2011); 3. vedere a așezării dinspre est; 4. vedere a așezării dinspre vest.

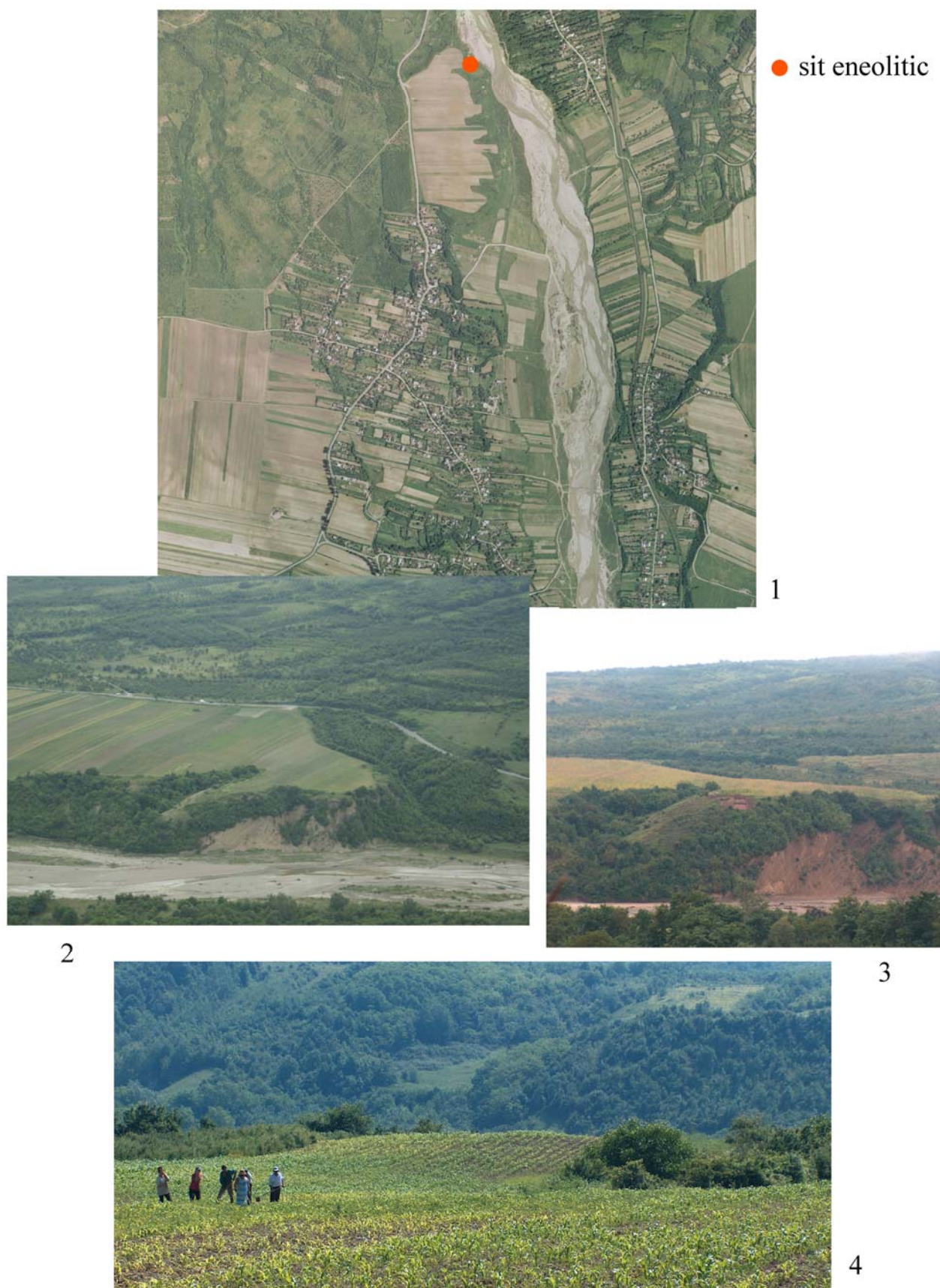
LIST OF ILLUSTRATIONS

- Pl. I – Mălăieştii de Jos and the position of the eneolithic site.
 Pl. II – Mălăieştii de Jos, the position of the archaeological site:
 1. orthophotomap; 2. aerial image (photo: Carmen Bem, june 2011); 3. view of the settlement from the east; 4. view of the settlement from the west.
 Pl. III – Mălăieştii de Jos, dwelling 1: details during research.
 Pl. IV – Mălăieştii de Jos, dwelling 2: details during research.
 Pl. V – Mălăieştii de Jos, dwelling 3: details during research.
 Pl. VI – Mălăieştii de Jos, dwelling 4: details during research.
 Pl. VII – Mălăieştii de Jos, dwelling 5: details during research.
 Pl. VIII – Mălăieştii de Jos, dwelling 5: details during research.
 Pl. IX – Mălăieştii de Jos: details during research (1–3); supplies pit? or oven (4–6).
 Pl. X – Mălăieştii de Jos, dwelling 2: plan and stratigraphical profile.
 Pl. XI – Mălăieştii de Jos: 1. partial plan of dwelling 5; 2. draw of the southern profile between 13A and 13C sectors.
 Pl. XII – Mălăieştii de Jos: sketch of the general plan of excavation and the disposing of archaeological complexes.
 Pl. XIII – Mălăieştii de Jos: ceramics discovered in dwelling 1: cups, porringers and pans.
 Pl. XIV – Mălăieştii de Jos: ceramics discovered in dwelling 1: bowls (1, 2, 8, 10), pans (3, 4, 11), porringers (6), jars (12, 13), fragmentary vessels in shape of amphora (16, 17), lids (9?, 14).
 Pl. XV – Mălăieştii de Jos, inventory dwelling 2: ceramics (1–7, 11), piece of bone (8), fragment of anthropomorphic statuette (9), flint splinter (10).
 Pl. XVI – Mălăieştii de Jos, ceramics from dwelling 5: cups (3–6, 8–10), pans (1, 2, 6, 7), glasses (12–14).
 Pl. XVII – Mălăieştii de Jos, ceramics from dwelling 5: bowls (14–16), pans, strainers (12), miniature pot (11), lid painted inside (10), fragments of painted pots (8, 9), lid (7), cups (3, 5), supplies vessel (4).
 Pl. XVIII – Mălăieştii de Jos, ceramics from dwelling 5: bowls (1–7, 11), decorated pan (12), patellas (8–10).
 Pl. XIX – Mălăieştii de Jos, ceramics from dwelling 5: jars (2, 3, 7, 8, 11), bowls (5, 4, 12), supplies vessel (6, 9, 10), truncated conical pots (13–14).
 Pl. XX – Mălăieştii de Jos, ceramics from dwelling 5: vessels in shape of amphora (1–4, 6–7, 11), jars (5, 8, 9, 10).
 Pl. XXI – Mălăieştii de Jos, vessels of the type support: cylindrical supports (1–10, 12), „circle” supports (13–16); 1–11, 13–16 – no scale.
 Pl. XXII – Mălăieştii de Jos, supplies vessel discovered in: dwelling 1 (2), dwelling 2 (8), dwelling 5 (4, 6, 7, 9), dwelling 6 (1, 3, 5).
 Pl. XXIII – Mălăieştii de Jos: clay pintaderas (1, 2, 5, 6), decorated clay discs (3, 4), clay spoons (7–11).
 Pl. XXIV – Mălăieştii de Jos: shapes of vessels discovered in 2002–2009, partially in 2010 (no scale).
 Pl. XXV – Mălăieştii de Jos, flint pieces: supports (2–7, 15), gratoires (1, 8, 13, 14), arrowheads (9–11).
 Pl. XXVI – Mălăieştii de Jos, pieces of stone and bone: chisels, hatchets (1–3), astragalus (6–8), bone in course of processing (4), bone piercing tool (5), rubber (9), grinding mills (10, 12).
 Pl. XXVII – Mălăieştii de Jos, clay anthropomorphic plastic.
 Pl. XXVIII – Mălăieştii de Jos, anthropomorphic statuettes of bone (1, 3), clay (2), askos discovered in dwelling 5 (4), anthropomorphic representations on a vessel wall (5, 6).
 Pl. XXIX – Mălăieştii de Jos, clay zoomorphic plastic; zoomorphic protomas attached to vessels (1, 3).
 Pl. XXX – Mălăieştii de Jos, palaeobotanical discoveries: leaf impressions (1–2), seeds and fruits of *ambucus nigra* (1–6), vessel in which seeds and fruits of *sambucus nigra* were discovered.

Pl. I. Mălăiești de Jos și poziționarea sitului eneolitic.

Pl. II. Mălăieștii de Jos, poziționarea sitului arheologic: 1. ortofotoplan; 2. imagine aeriană (foto: Carmen Bem, iunie 2011); 3. vedere a așezării dinspre est; 4. vedere a așezării dinspre vest.

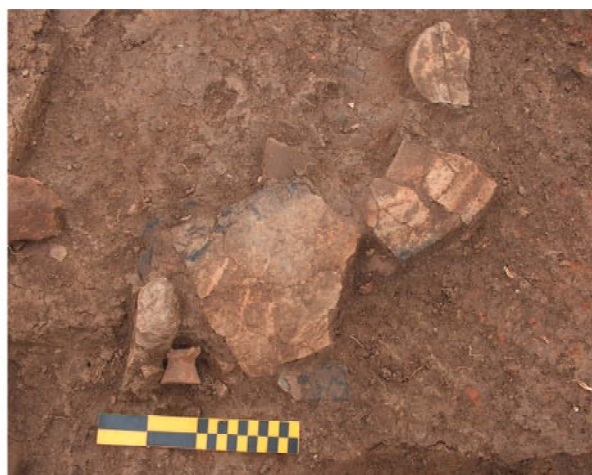
PL. III. Mălăieștii de Jos, locuința 1: detalii din timpul cercetărilor.

Pl. IV. Mălăieștii de Jos, locuința 2: detalii din timpul cercetărilor.

Pl. V. Mălăieștii de Jos, locuința 3: detalii din timpul cercetărilor.

Pl. VI. Mălăieștii de Jos, locuința 4: detalii din timpul cercetărilor.

Pl. VII. Mălăieștii de Jos, locuința 5: detalii din timpul cercetărilor.

Pl. VIII. Mălăieștii de Jos, locuința 5: detalii din timpul cercetărilor.

1

3

2

4

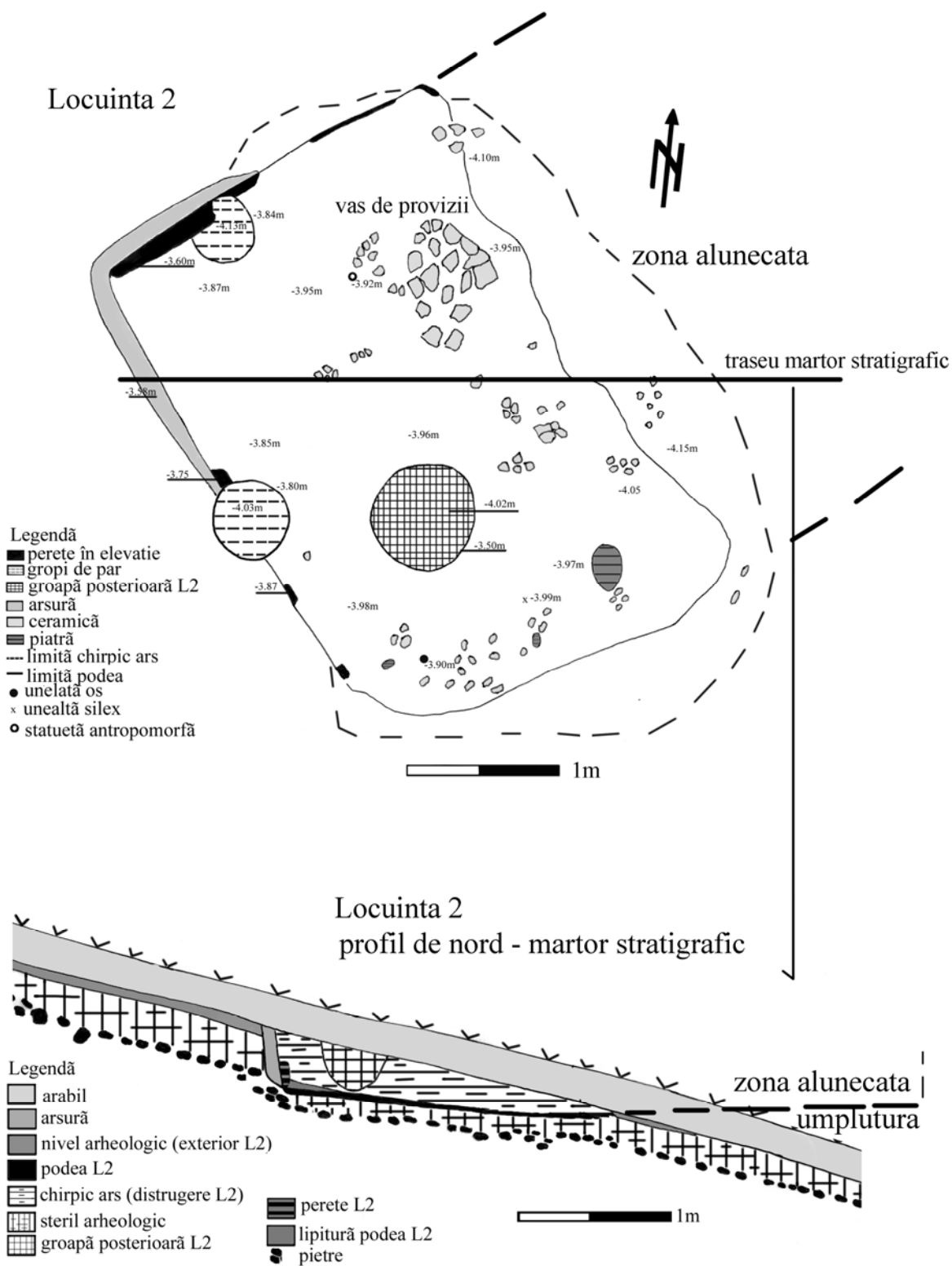

5

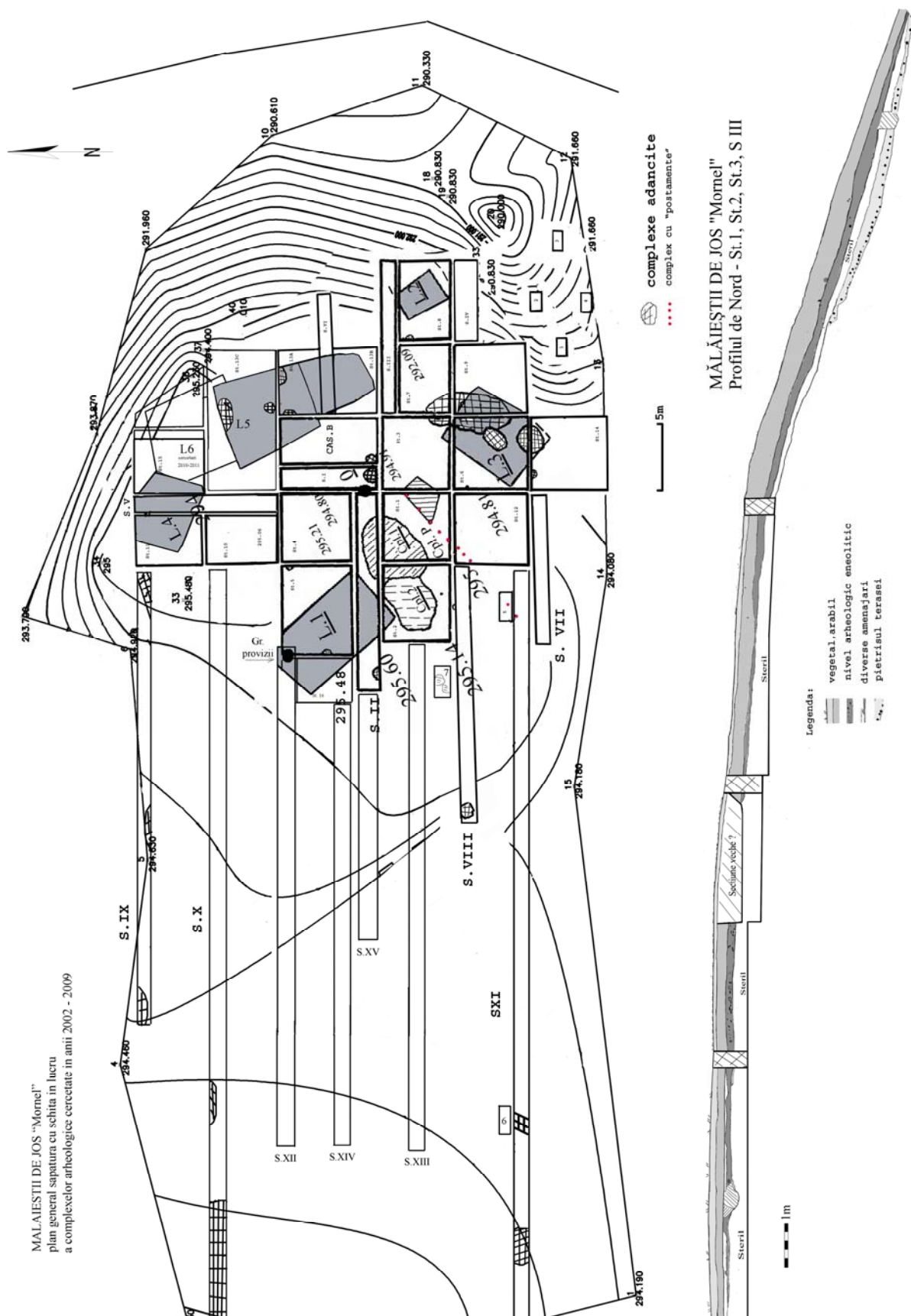
6

Pl. IX. Mălăieștii de Jos: detalii din timpul cercetărilor (1–3); groapă de provizii? sau cuptor (4–6).

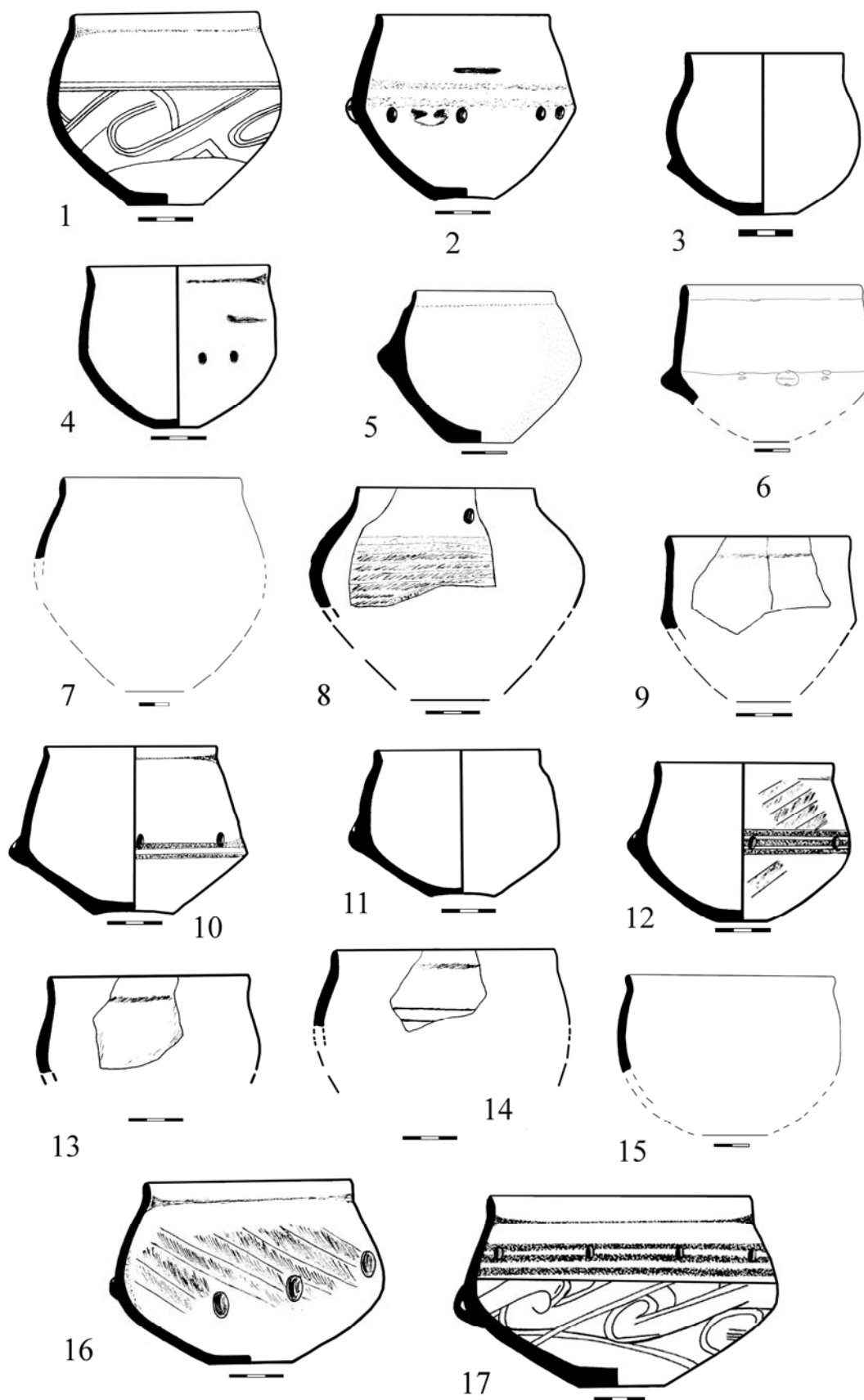
Pl. X. Mălăieștii de Jos, locuința 2: plan și profil stratigrafic.

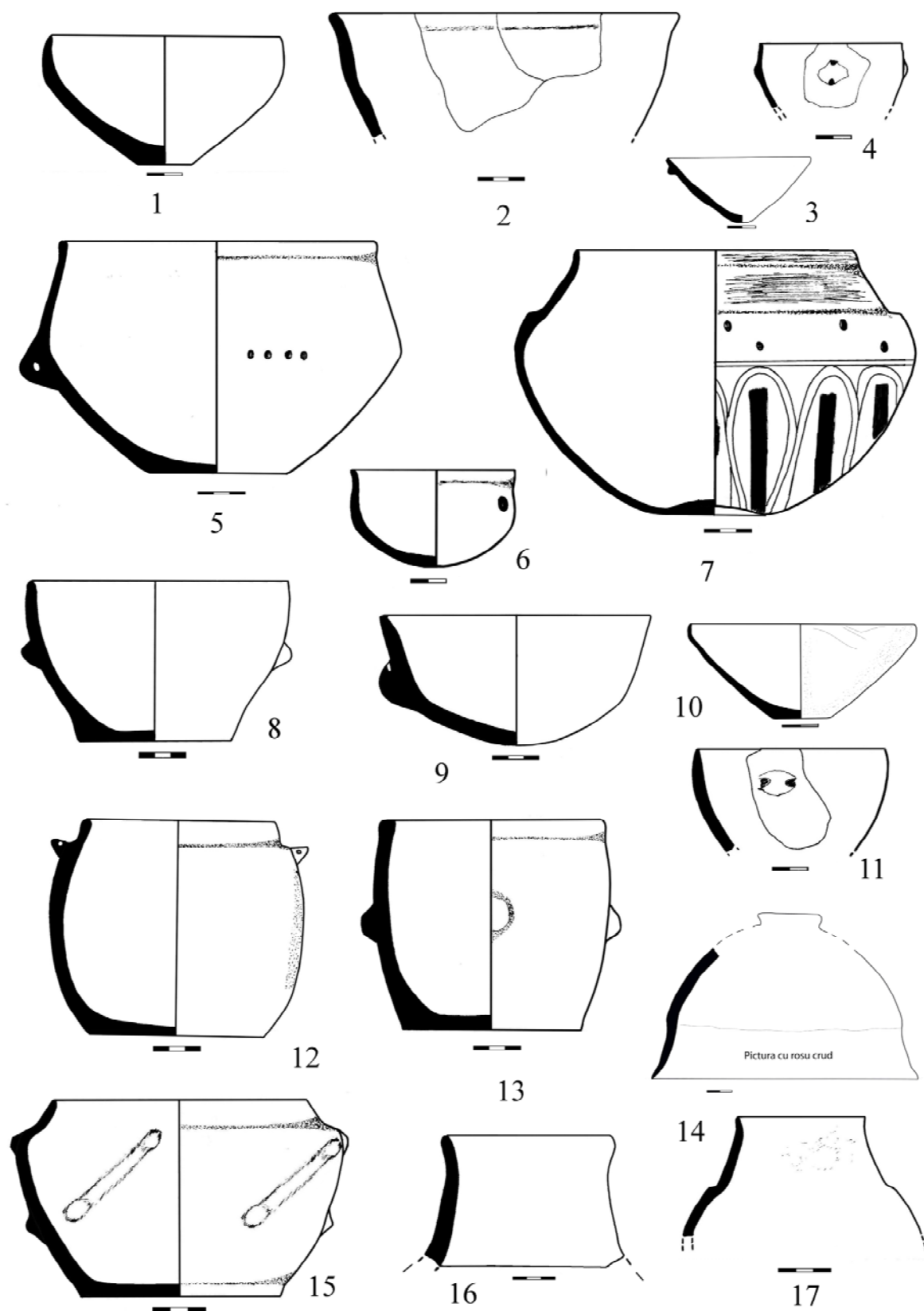
Pl. XII. Mălăieștii de Jos: schiță a planului general de săpătură arheologică și de dispunere a complexelor arheologice.

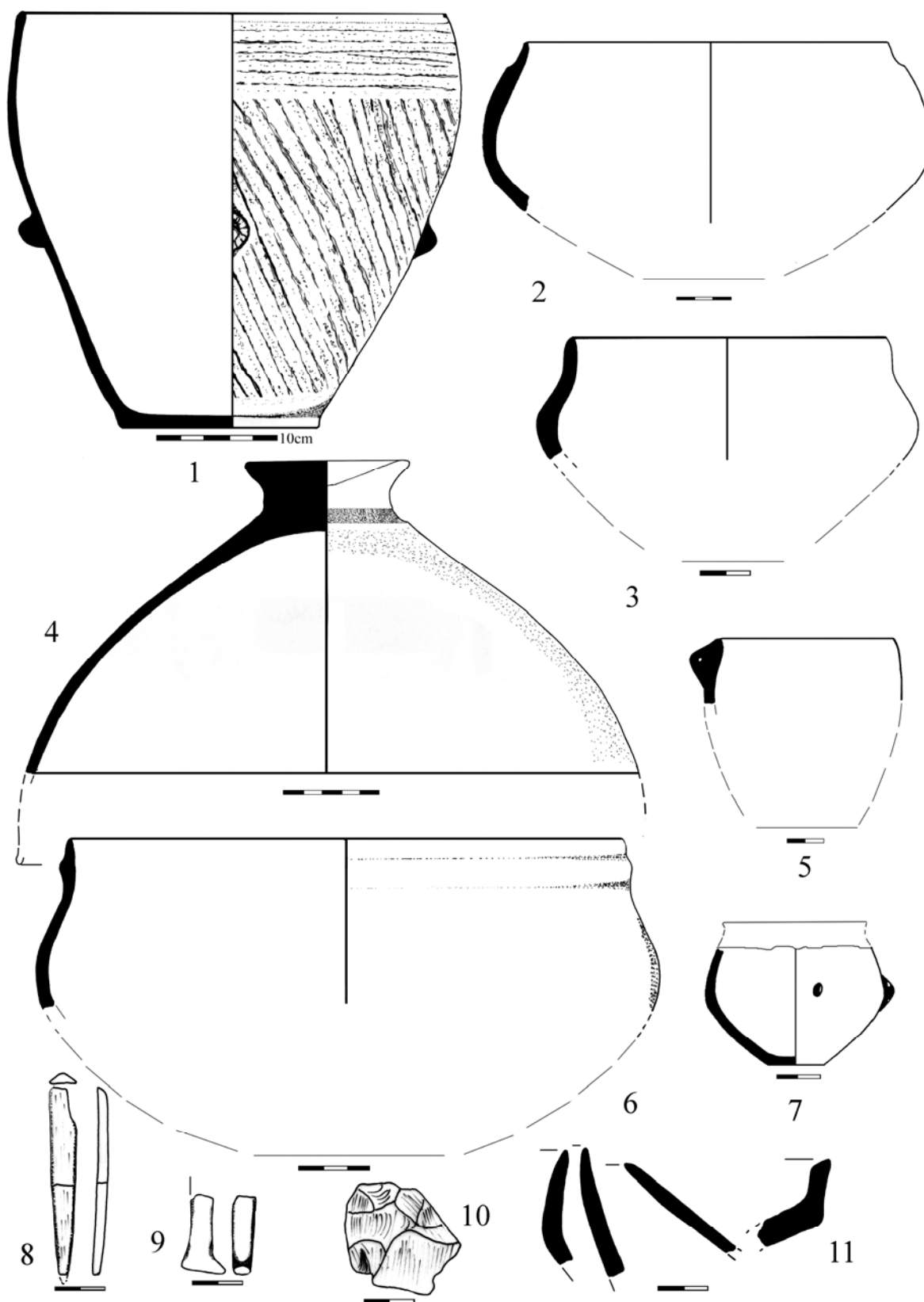

Pl. XIII. Mălăieștii de Jos: ceramică descoperită în locuința 1: cupe, boluri și castronașe.

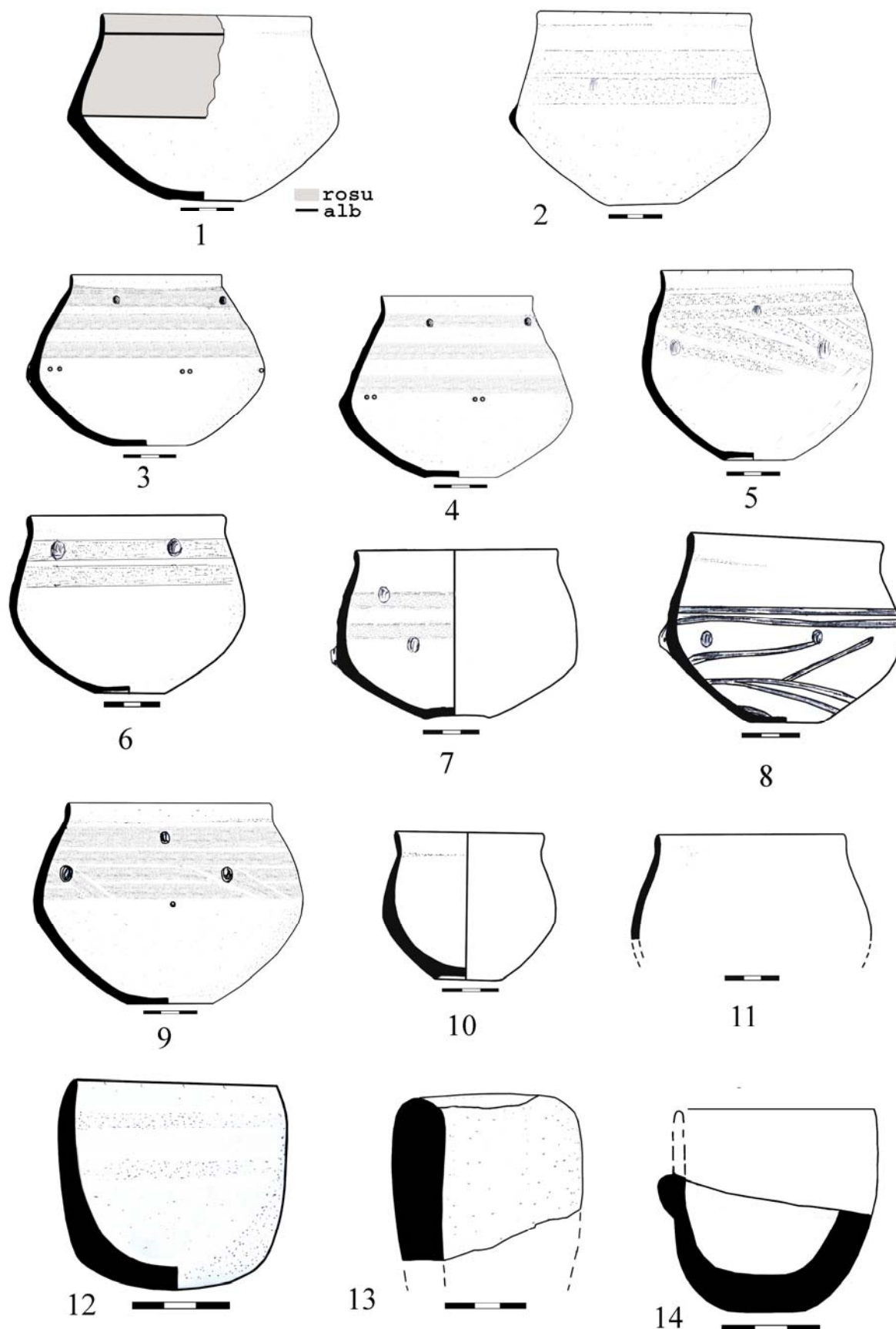

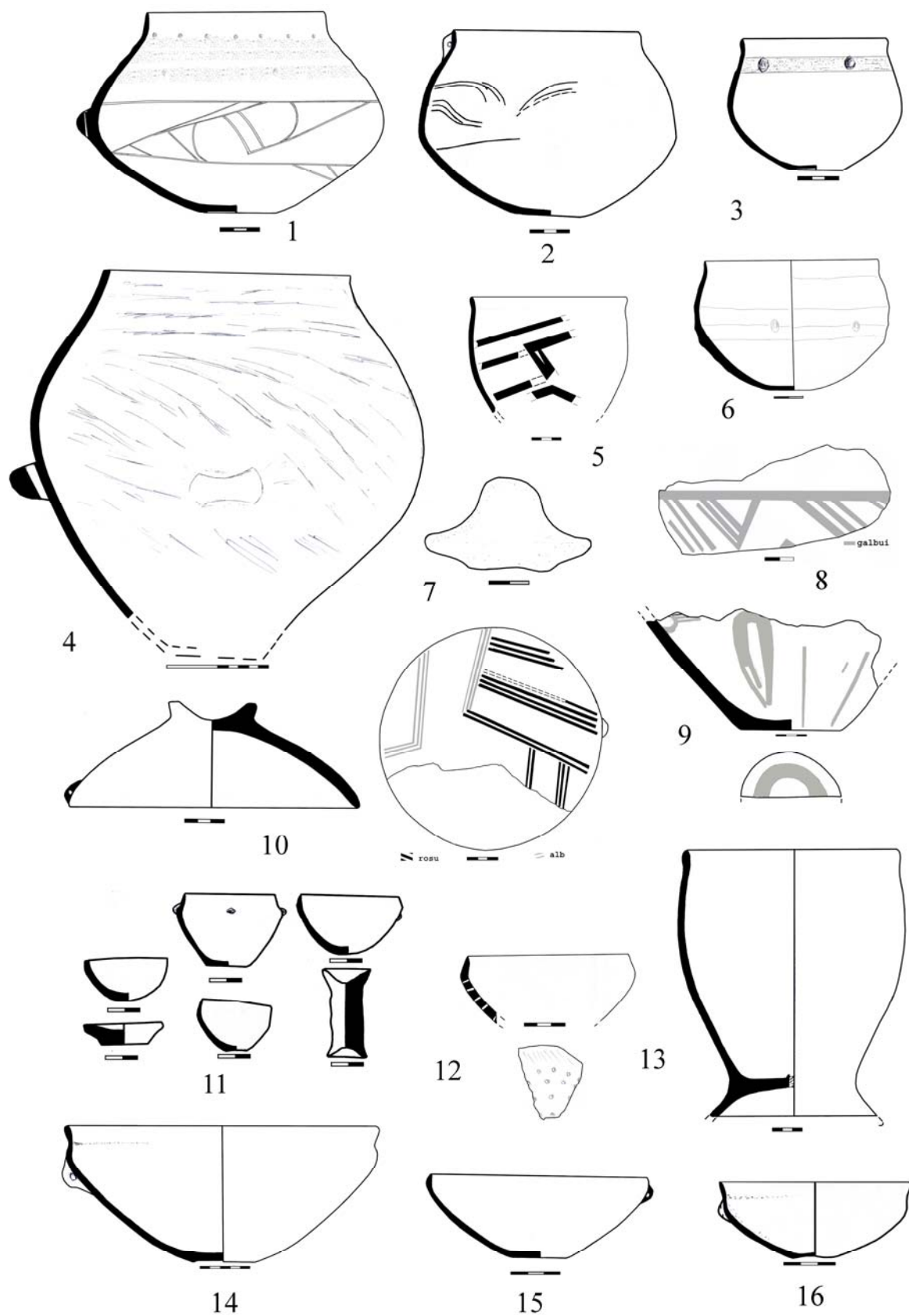
Pl. XIV. Mălăieștii de Jos: ceramică descoperită în locuința 1: castroane (1, 2, 8, 10), castronașe (3, 4, 11), boluri (6), vase borcan (12, 13), vase amforoidale fragmentare (16, 17), capace (9?, 14).

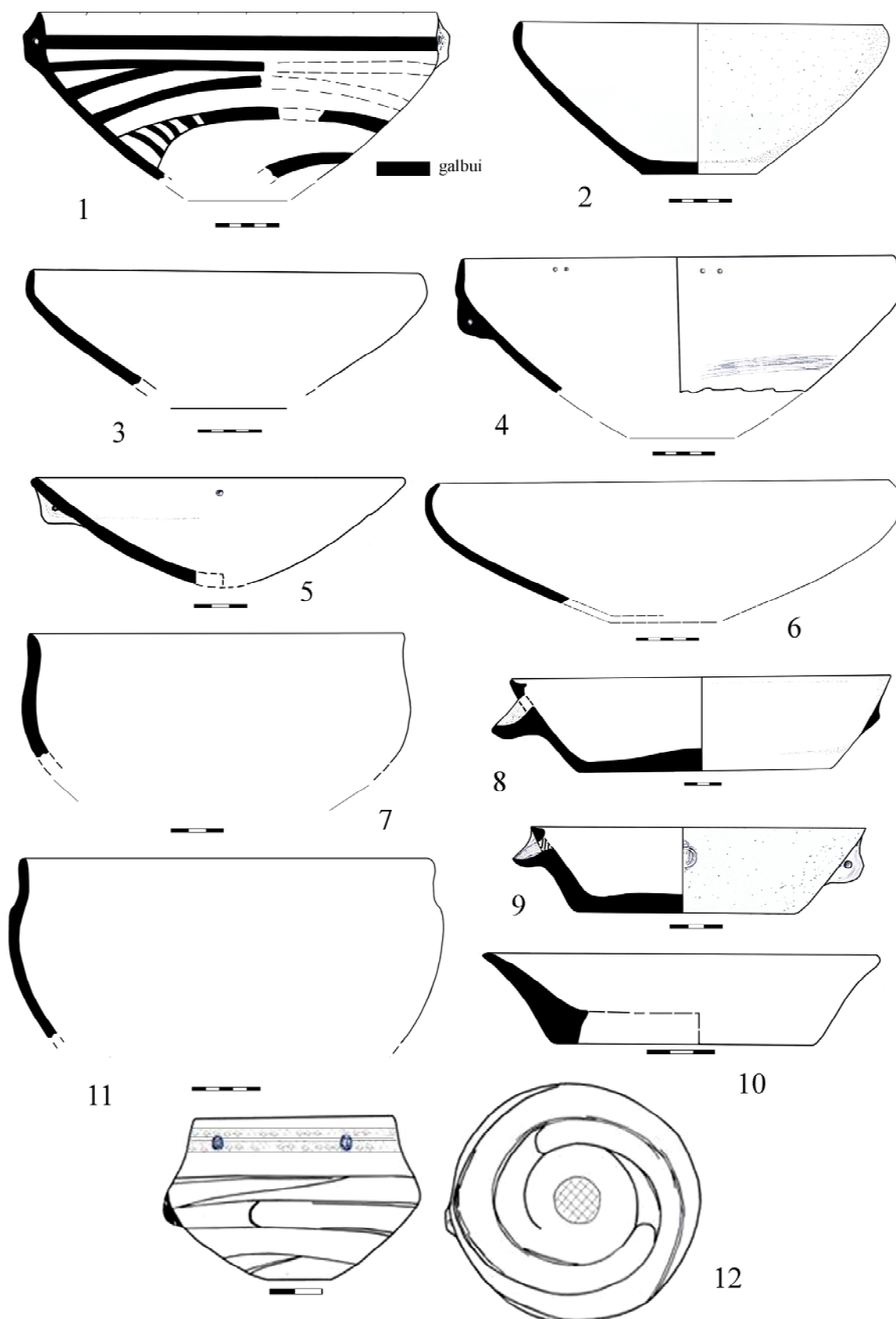
Pl. XV. Mălăieștii de Jos, inventar locuința 2: ceramică (1–7, 11), piesă din os (8), fragment statueta antropomorfă (9), așchie din silex (10).

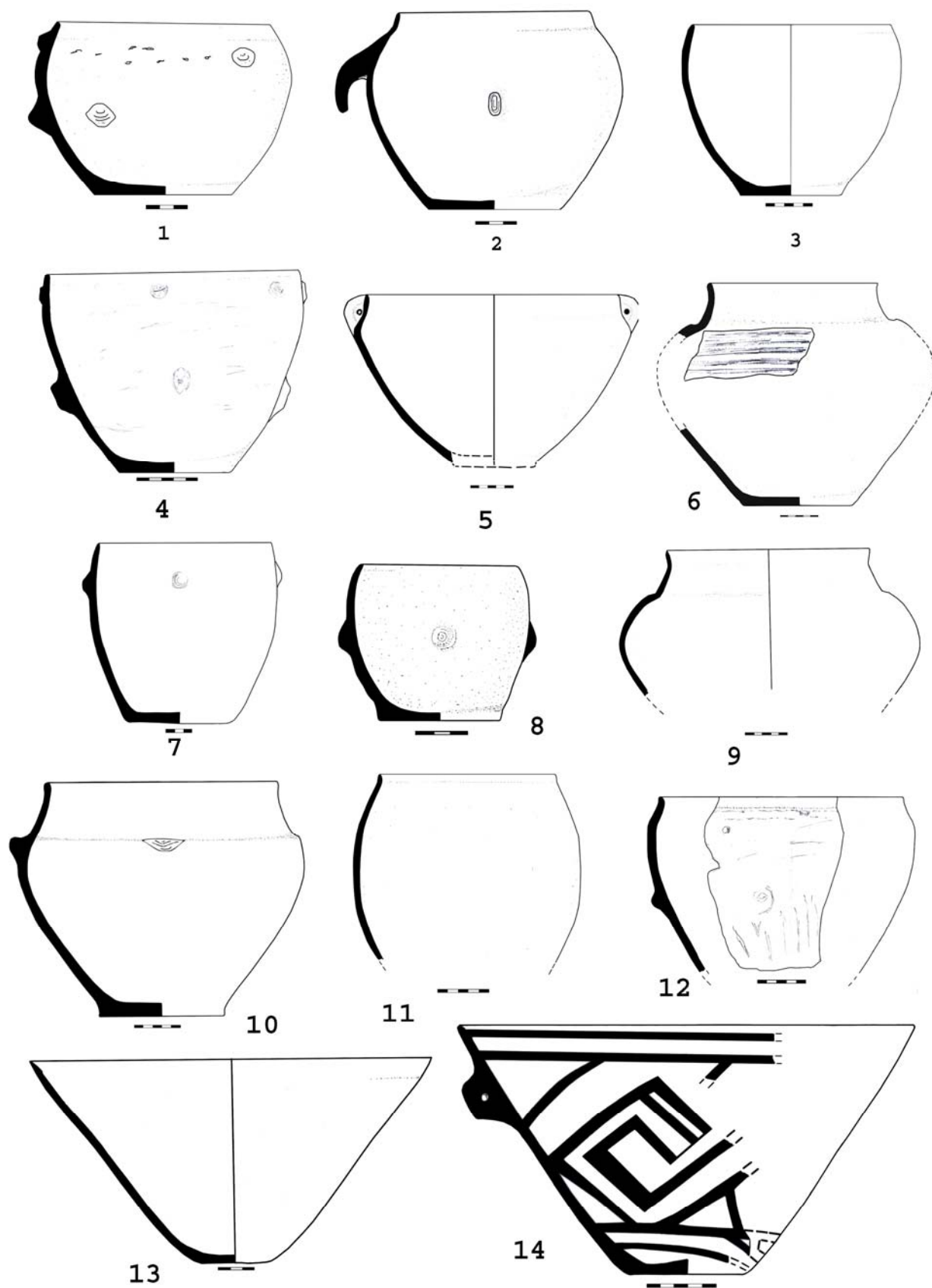
Pl. XVI. Mălăieștii de Jos, ceramică din locuința 5: cupe (3–6, 8–10), castronașe (1, 2, 6, 7), pahare (12–14).

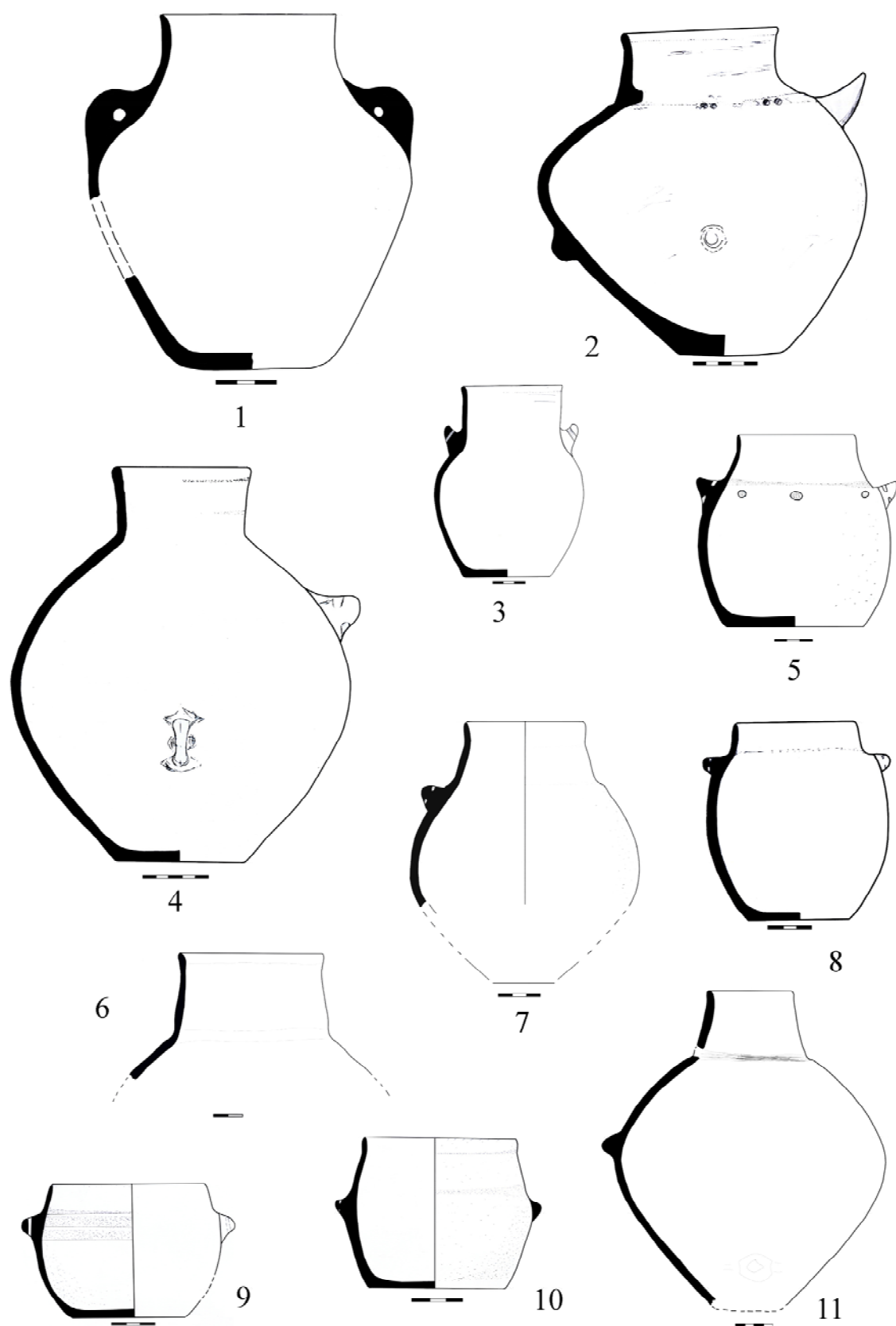
Pl. XVII. Mălăiești de Jos, ceramică din locuința 5: castroane (14–16), castronașe, strecurătoare (12), vase miniaturale (11), capac pictat în interior (10), fragmente de vase pictate (8, 9), capac (7), cupe (3, 5), vas de provizii (4).

Pl. XVIII. Mălăieștii de Jos, ceramică din locuința 5: castroane (1–7, 11), castronaș decorat (12), tipsii (8–10).

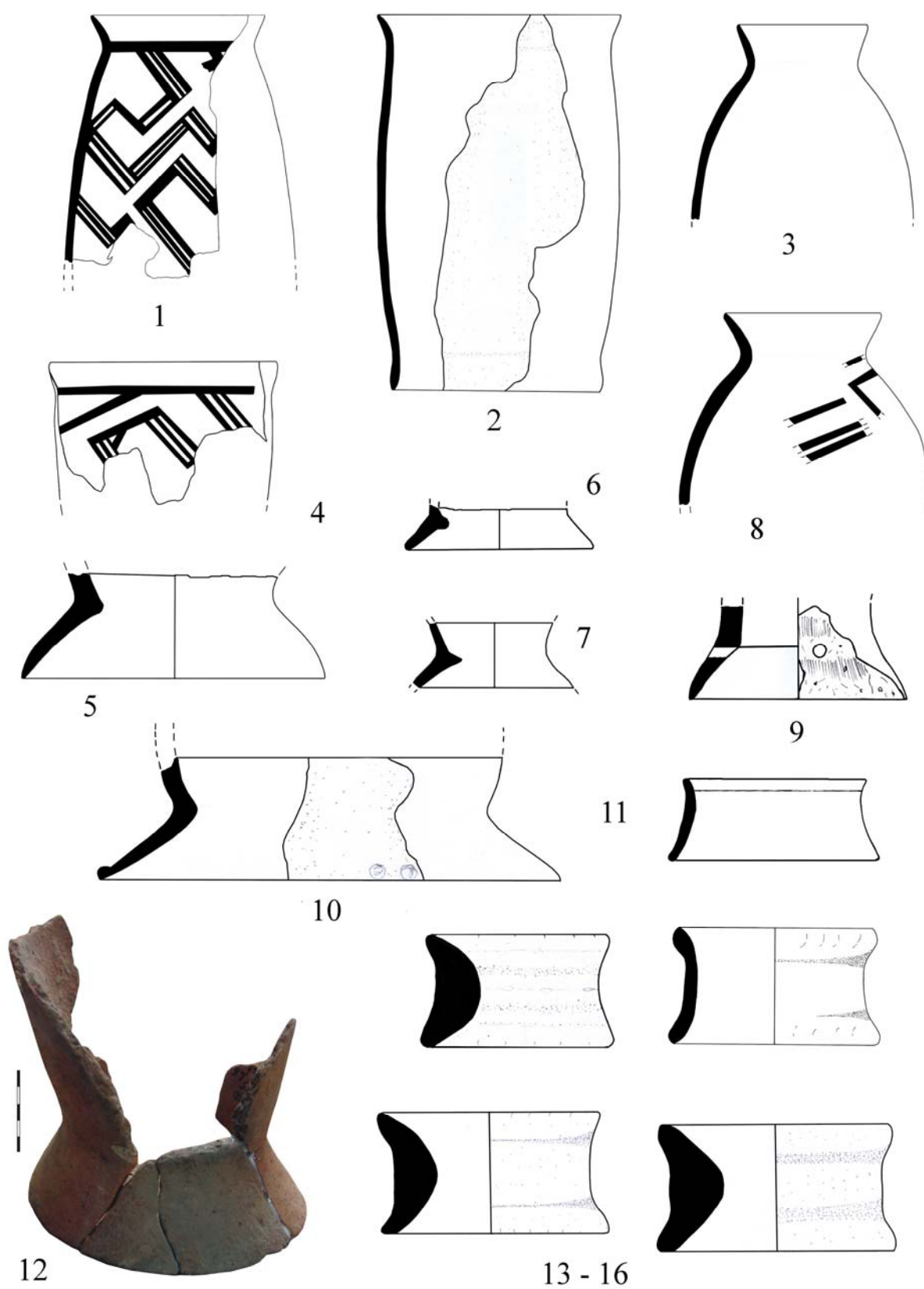

Pl. XIX. Mălăieștii de Jos, ceramică din locuința 5: vase borcan (2, 3, 7, 8, 11), castroane (5, 4, 12), vase de provizii (6, 9, 10), vase tronconice (13–14).

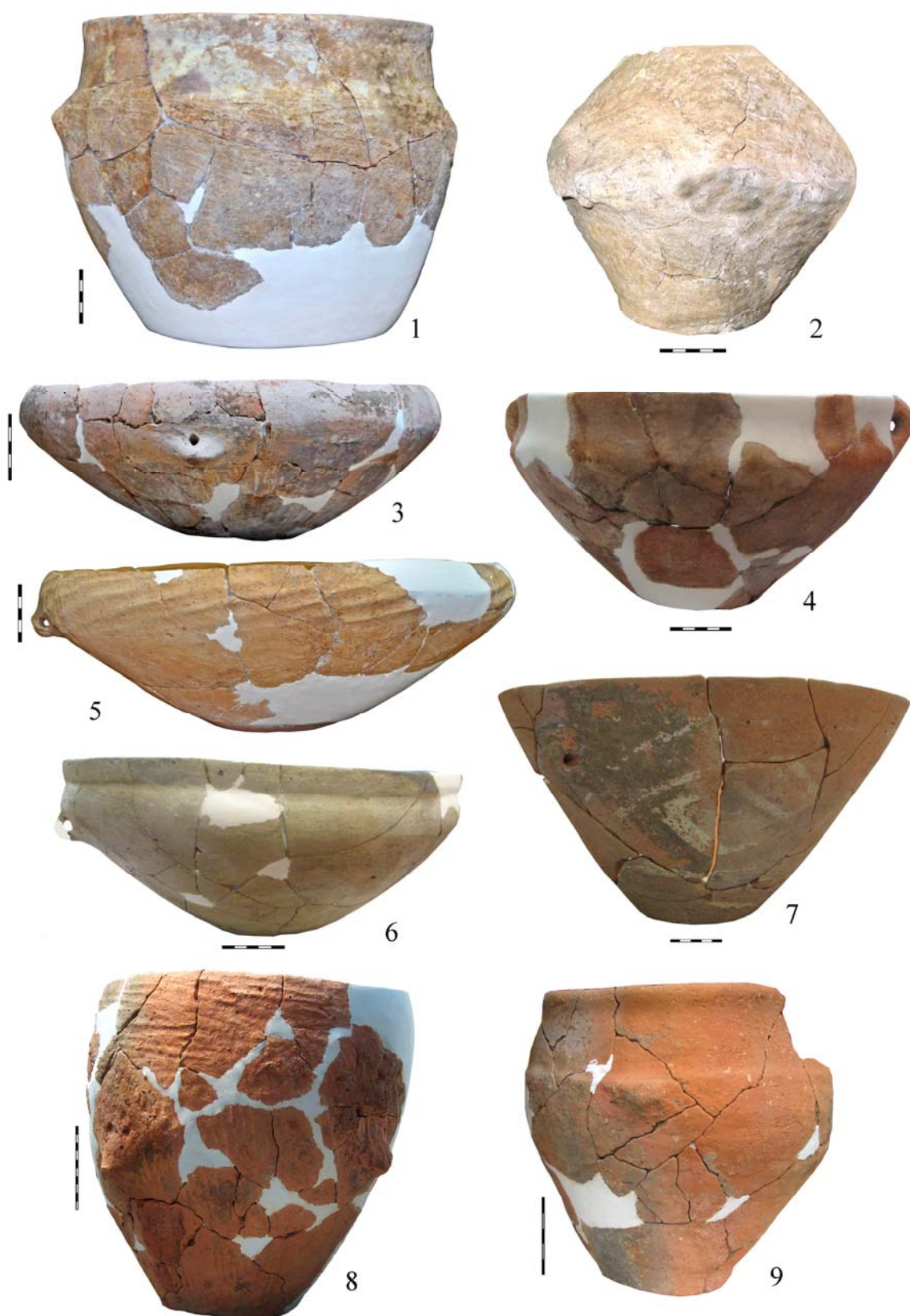
Pl. XX. Mălăieștii de Jos, ceramică din locuința 5: vase amforoidale (1–4, 6–7, 11), vase borcan (5, 8, 9, 10).

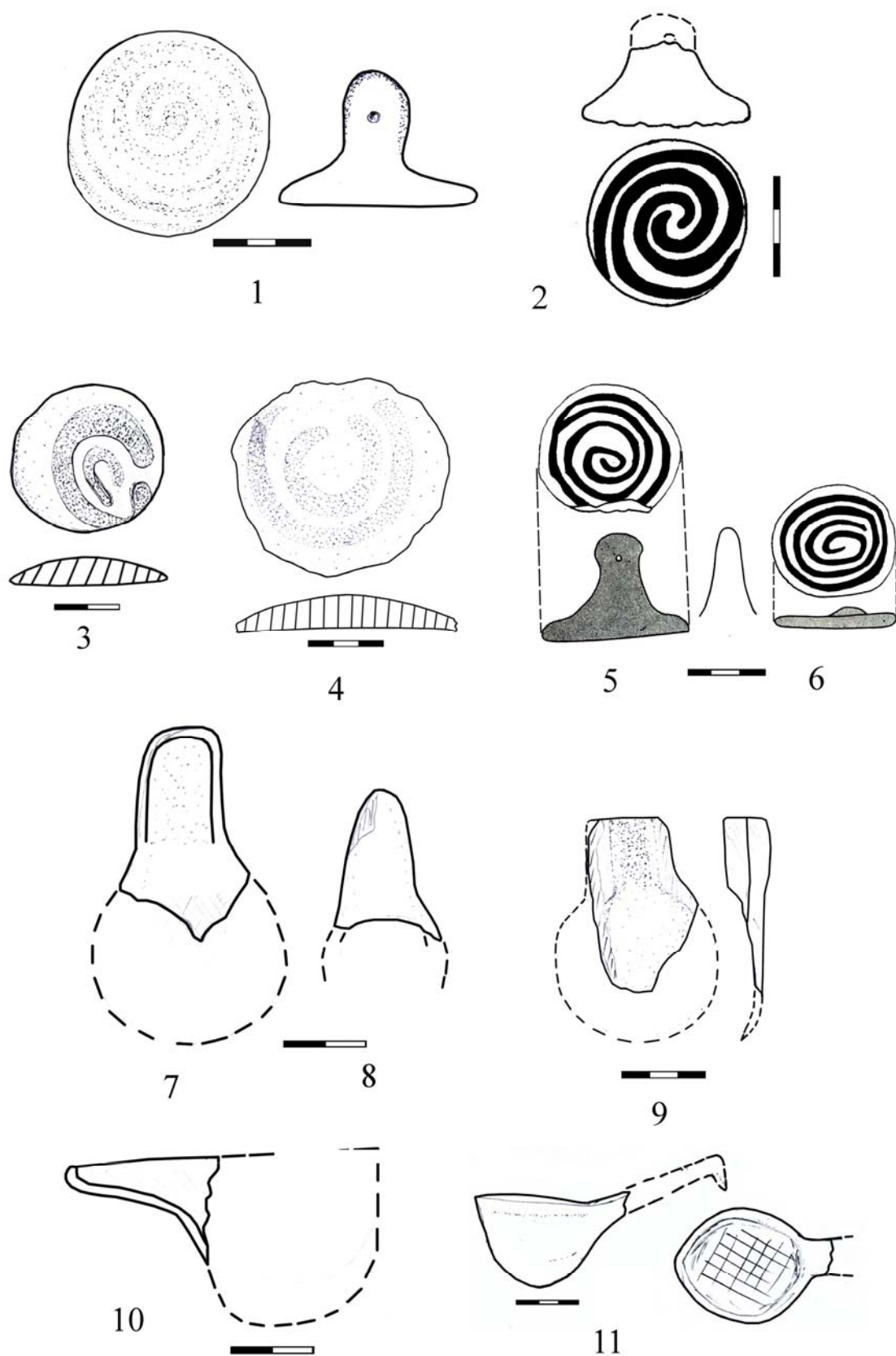

Pl. XXI. Mălăieștii de Jos, vase de tip suport: suporturi cilindrice (1-10, 12), suporturi „colac” (13-16); 1-11, 13-16 – fără scară.

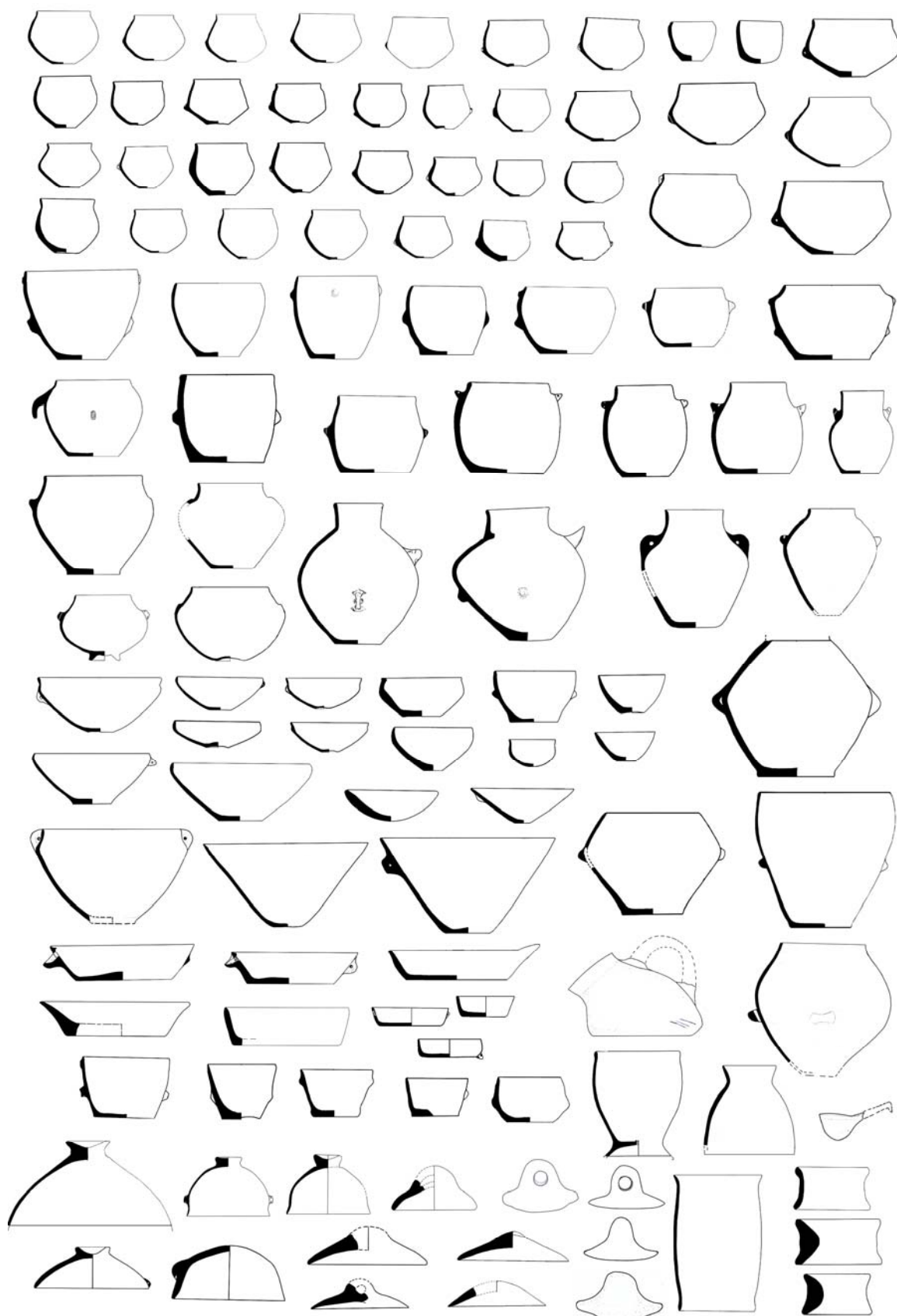

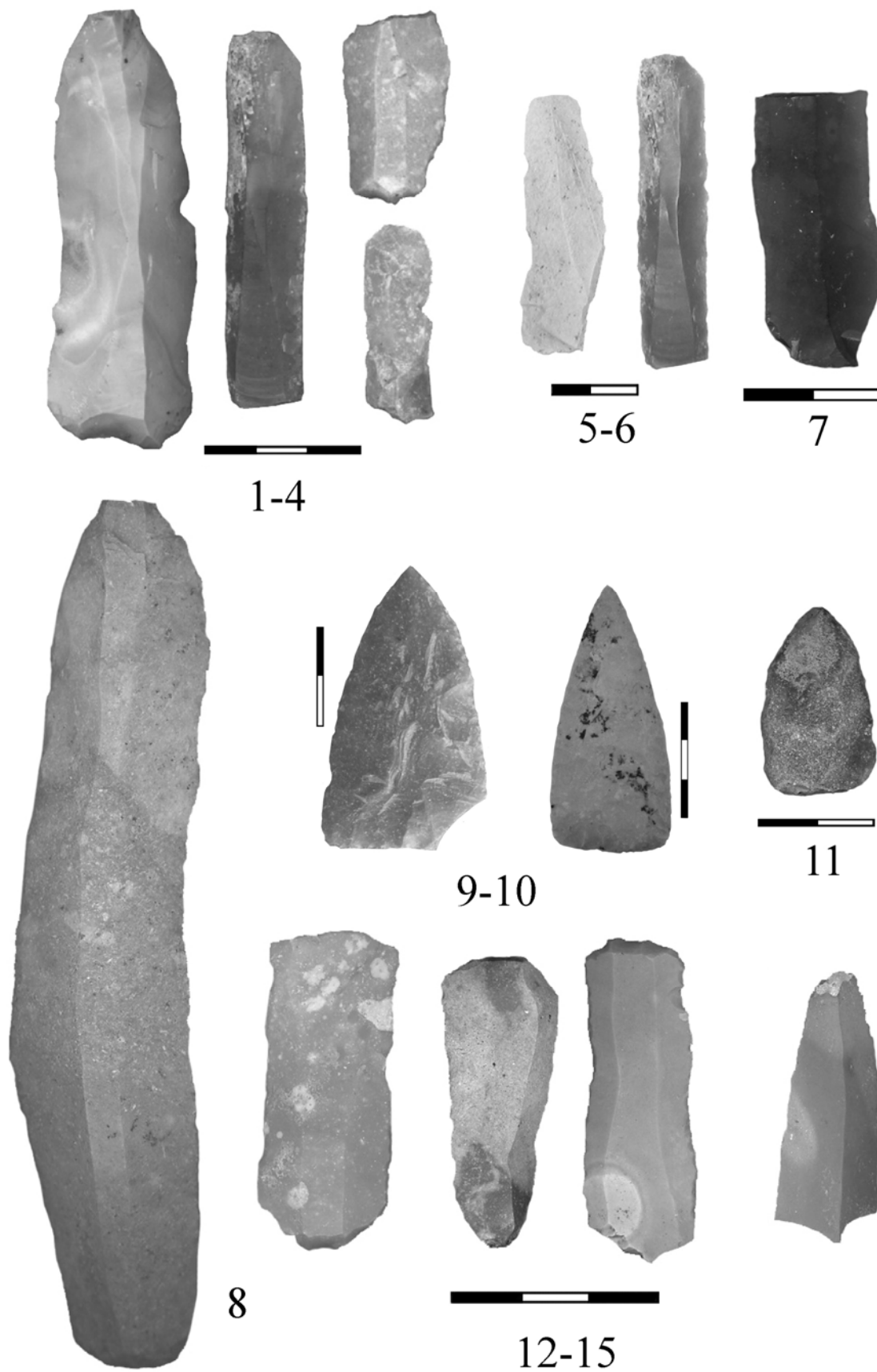
Pl. XXII. Mălăieștii de Jos, vase de provizii descoperite în: locuința 1 (2), locuința 2 (8), locuința 5 (4, 6, 7, 9), locuința 6 (1, 3, 5).

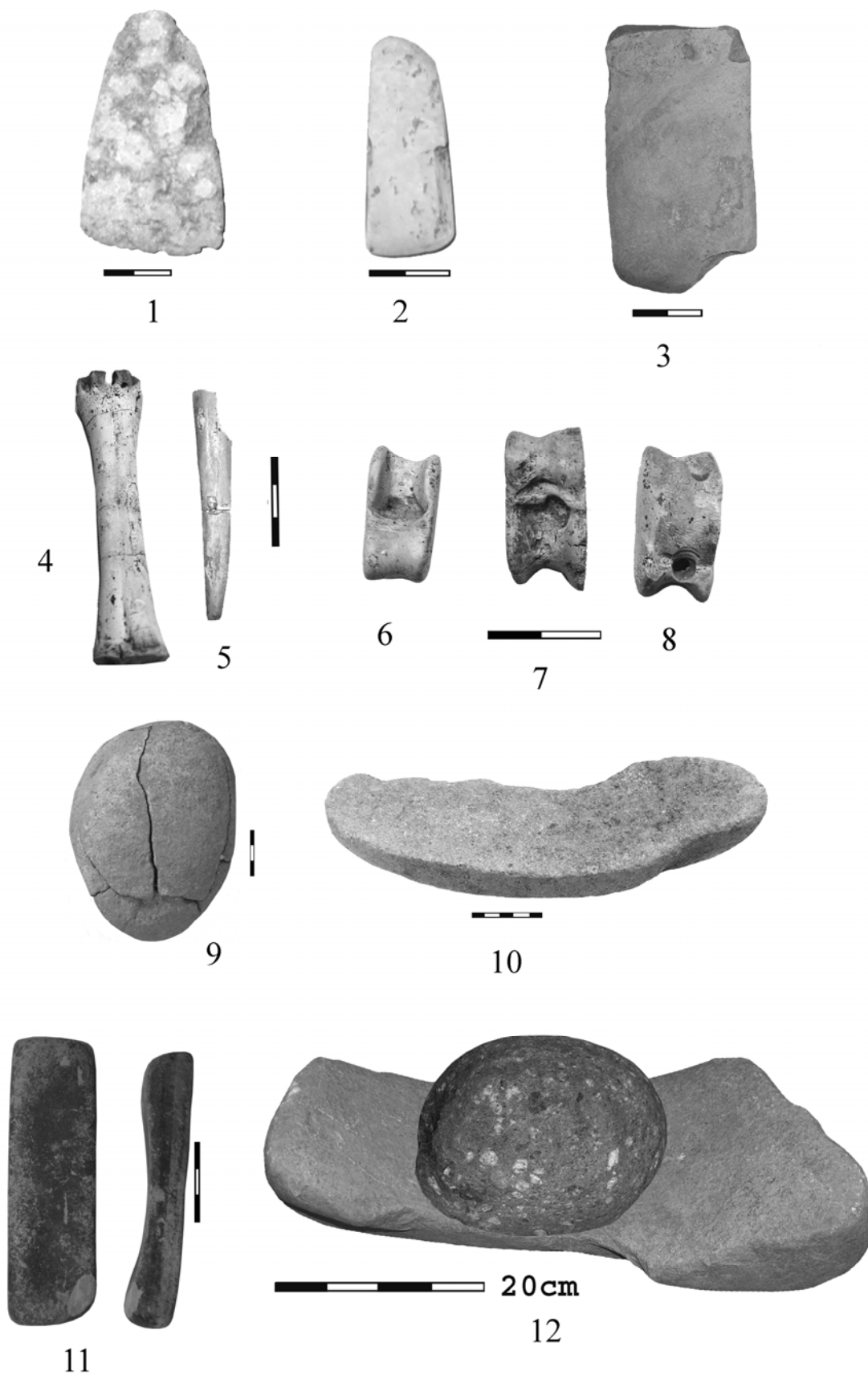
Pl. XXIII. Mălăieștii de Jos: pintadere din lut (1, 2, 5, 6), discuri din lut decorate (3, 4), linguri din lut (7–11).

Pl. XXIV – Mălăieștii de Jos: forme de vase descoperite în 2002–2009, parțial 2010 (fără scară).

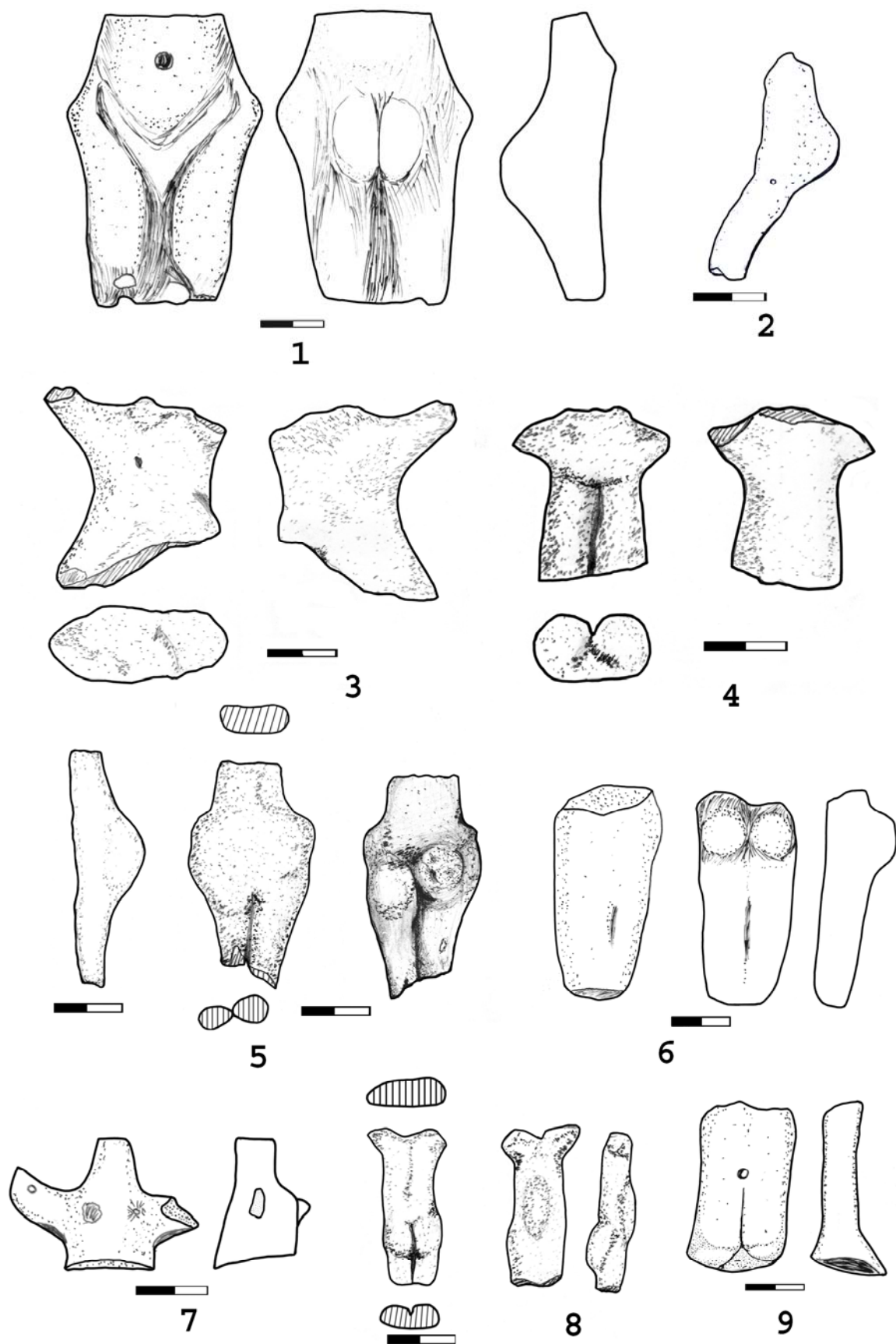

Pl. XXV. Mălăieștii de Jos, piese din silex: suporturi pentru unelte (2-7, 15), gratoare (1, 8, 13, 14), vârfuri de săgeată (9-11).

Pl. XXVI. Mălăieștii de Jos, piese din piatră și os: dălțițe, toporașe (1–3), astragale (6–8), os în curs de prelucrare (4), împungător din os (5), frecător (9), râșnițe (10, 12).

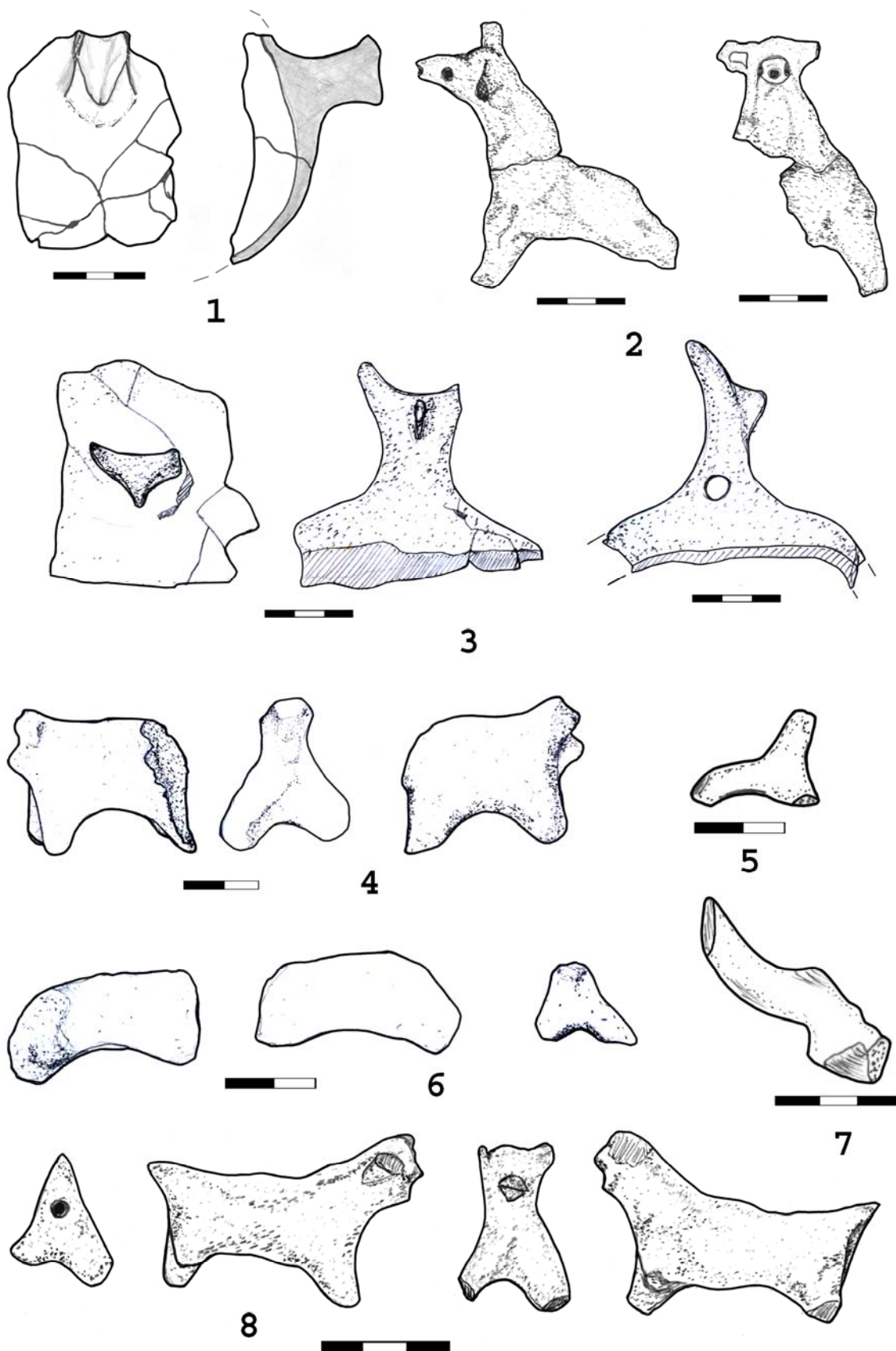

Pl. XXVII. Mălăieștii de Jos, plastică antropomorfă din lut.

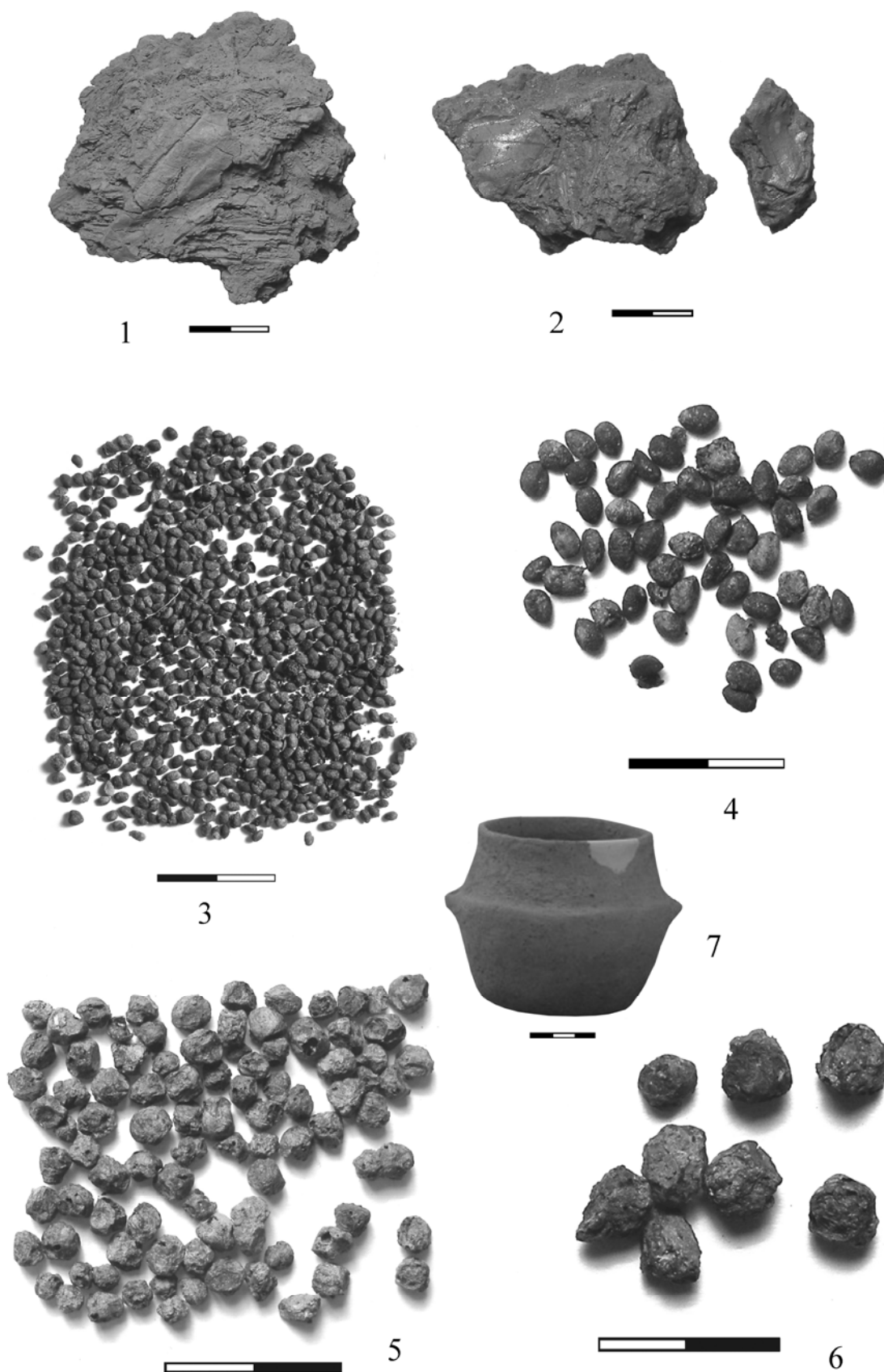

Pl. XXVIII. Mălăieștii de Jos, statuete antropomorfe din os (1, 3), lut (2), vas askos descoperit în locuința 5 (4), reprezentări antropomorfe pe perete de vas (5, 6).

Pl. XXIX. Mălăieștii de Jos, plastică zoomoră din lut; protome zoomorfe atașate pe vase (1, 3).

Pl. XXX. Mălăieștii de Jos, descoperiri paleobotanice: amprente de frunze (1–2), semințe și fructe de *sambucus nigra* (1–6), vas în care au fost descoperite semințele și fructele de *sambucus nigra*.

ABREVIERI

ArchBulg – Archaeologia Bulgarica, Sofia
ArchKorr – Archäologisches Korrrespondenzblatt, Mainz
ArchHung – Archaeologia Hungarica, Budapesta
ArhMold – Arheologia Moldovei, Iași-București
AMIAP – Anuarul Muzeului de Istorie și Arheologie Prahova
AOR – Archeologičeski otkritija i razkopki. Sofia
BAR – British Archaeological Reports, Series, Oxford.
BMA – Biblioteca Musei Antiquitatis, Piatra Neamț
CCA – Cronica Cercetărilor Arheologice din România, București.
CCDJ – Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos, Călărași
Dacia N. S.- Dacia Nouvelle Série. Revue d'Archéologie et d'Histoire Ancienne, București
EM – Erdélyi Múzeum, Kolozsvár/Cluj-Napoca
FolArch – Folia Archaeologica, Budapest
IDR – Inscriptiile Daciei Romane, IDR III/5 – I. Piso, Inscriptions d'Apulum, vol. 1-2, Paris, 2001
IzvestijaŠumen – Izvestija na Narodnija/Istoričeski Muzej Šumen, Šumen
IzvestijaTyrnovo - Izvestija na Okrašnja Istoričeski Muzej, Veliko Târnovo
Izvestija BAD – Izvestija na Bălgarskoto Arheologičesko Deružestvo, Sofia
JRGZM – Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentraluseums, Mainz
MCA (Materiale) – Materiale și Cercetări Arheologice, București
M. N. I. T. – Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca
M. N. I. T. C. N. – Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei Cabinetul Numismatic,
Cluj-Napoca
MPK – Muzei i pametnici na kulturata, Warsaw
MSW – Materiały Starożytne Wczesnosredniowieczne, Warsaw
MW – Materiały Wczesnosredniowieczne, Krakówia–Wrocław–Warsaw
Palaeobulg. – Palaeobulgarica/Starobălgaristika, Sofia
PP – Pliska-Preslav, Preslav
PKŠ – Preslavska knižovna škola, Preslav
Prinosi – Prinosi kă m bălgarskata archeologija (Dekemvrijski dni na bălgarskata srednovekovna archeologija „Prof. d-r Stančo Vaklinov“), Sofia
Problemi – Problemi na prabălgarskata istorija i kultura (Meždunarodni srești po Prabălgarska istorija i Archeologija), Sofia
RevIst – Revista Istorică, București
RPAN – Revista de Preistorie și Antichități Naționale, București
Savaria – Vas Megyei Múzeumok Értesítője, Szombathely
SCIYA – Studii și Cercetări de Istorie Veche (și Arheologie), București
SCȘMI – Studii și Comunicări Științifice ale Muzeelor de Istorie, Cluj-Napoca
SZAKS – Schriften des Zentrums für Archäologie und Kulturgeschichte des Schwarzmeerraumes
Századok – Századok. A Magyar Történelmi Társulat Folyóirata, Budapest
VMMK – Veszprémi Megyei Múzeumok Közleményei, Veszprém
UPA – Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie. Aus dem Seminar f. Ur- und Frühgeschichte der Freien Universität Berlin, Berlin
VariaArchHung – Varia Archaeologica Hungarica, Budapest

**PROIECT EDITORIAL FINANȚAT DE
ADMINISTRAȚIA FONDULUI CULTURAL NAȚIONAL**

NORME DE REDACTARE

Revista are următoarele secțiuni:

1. rapoarte de săpături (de preferat pe mai multe campanii)
2. studii
3. semnal (descoperiri excepționale)
4. periegeze
5. restituiri (valorificarea unor vechi loturi de materiale și colecții; manuscrise aflate în arhive)
6. Recenzii, note, discuții

Recomandări generale:

Text:

1. Vă rugăm să trimiteți textele scrise cu fontul standard (Times New Roman) cu caractere de 12 puncte la 1,5 rânduri și de 10 puncte la 1 rând la notele de subsol.
2. Vă rugăm să trimiteți textul în format doc.
3. Ilustrația trebuie trimisă în fișiere separate, nu într-un document word sau inclusă în text.
4. Fiecare articol într-o limbă de circulație internațională trebuie să aibă un rezumat și o listă de cuvinte cheie în limba în care este redactat articolul; articolele în limba română trebuie să aibă un rezumat amplu, o listă de cuvinte și explicația figurilor într-o limbă de circulație internațională, precum și un scurt rezumat în limba română și lista de cuvinte cheie.
5. Autorii sunt rugați să precizeze afilierea instituțională și adresa de email.

Note de subsol:

1. Vor cuprinde numele autorului, anul, pagina (de ex.: Harhoiu 2008, p. 65).
În cazul unui autor cu mai multe contribuții din același an, se va face departajarea prin adăugarea unei litere: Petolescu 2001a; Petolescu 2001b
În cazul unei contribuții cu mai mult de trei autori se va trece numele primului autor, după care se adaugă *et alii*.
2. Recomandăm abrevierile folosite în numerele anterioare ale revistei *Materiale și cercetări arheologice, serie nouă*. Dacă autorul citează o revistă a cărei abreviere nu este în lista anterior menționată, aceasta va fi trecută la sfârșitul articolului în lista abrevierilor, separat de lista bibliografică.

Lista bibliografică:

1. Carte:
Adam 1994 – J. P. Adam, *Roman building. Materials and techniques*, London, 1994.
2. Carte într-o serie:
Sarnowski 1988 – T. Sarnowski, *Wojsko rzymskie w Mezji Dolnej i na północnych wybrzeżach Morza Czarnego* (Novaensia 3), Warszawa, 1988.
3. Articol într-o lucrare colectivă:
Alston 2002 – R. Alston, *Managing the frontiers. Supplying the frontier troops in the sixth and seventh centuries*, în: P. Erdkamp (ed.), *The Roman army and the economy*, Amsterdam, 2002, p. 398–419.
4. Articol într-o lucrare colectivă publicată într-o serie:
Kolendo 2008 – J. Kolendo, *Novae during the Goth raid of AD 250/1 (Iordanes, Getica 101–103)*, în: T. Derta, P. Dzycek, J. Kolendo (eds.), *A Companion to the Study of Novae*, (Novae. Legionary Fortress and Late Antique Town 1), Warsaw, 2008, p. 117–131.
5. Articol într-o revistă:
Ramsay 1925 – M. Ramsay, *The speed of the roman imperial post*, JRS 15, 1925, 1, p. 60–75.

Ilustrația:

1. Pentru fiecare ilustrație se face trimiterea în text, între paranteze rotunde (Fig. 1).
2. Lista figurilor trebuie să se găsească la sfârșitul articolului.
3. Ilustrația trebuie trimisă în format JPEG sau TIFF, grayscale, rezoluție 300 dpi.